

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam
Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In
Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo
Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Liber Tertius.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38621

in similitudines consu-
one, qua terum iuxta-
us. Quartum iuxta
ritus creari. Quoniam
tus increatus percep-
quam aperitum spiritu
contemplationis loco-
rem, quos plenaria-
r. 3. etern. diff. 4.
2. 2. quaf. 80. 4.
lustum tres gradus
tres differentias me-
secundum in quem alio
a idem centrum, vel
procedit ab uno ad
alii compotis erant
bene ad verum Caput
denatur, qui non
animam aciem suam
implicia reducunt; hoc et
esse compoti ad alios
que complexi ex re-
gradus. Dende vero
quidditatis simplici
e unam subtilitatem
duos gradus ascendit
cognitione, id est
Et ita secundum his
sibilis ad intelligibili-
gi & perfectius audi-
bitur.

DE CONTEMPLATIONE DIVINA LIBER TERTIUS.

*De prima Contemplationis hierarchia sive gradu, quo mens è re-
rum sensibilium cognitione ad invisibilium contemplationem
assurgit.*

PROLOGVS.

ANC primam contemplantium hierarchiam in primo nostræ ani-
mæ cælo, secundum quod superius interioris orbis cælos distinximus, hoc est in imaginatione, potissimum residere, suprà adnota-
vimus. Est enim primum hoc cælum, in quo lucet primus doni in-
tellectus radius, quo imaginatio non sine comite intellectu tacta,
ex corporalibus istis quæ sensu hauriuntur corporeo, percipere in-
cipit quam sint multa, quam magna, quam diversa, quam pulchra vel jucunda
quæ in Deo invisibilia sunt, & in omnibus his creatricis illius superessentia poten-
tiam, munificantiam mirando veneratur, & venerando miratur. Creatoris enim
opera omnia, quæ visibilia sunt, ad hoc creata fuere, & taliter disposita, ut & præ-
sentis vita usibus deservirent, & futurorum bonorum magnitudinem adumbra-
rent.

Quare in hac prima hierarchia Spiritus sanctos mentem humanam divino doni
intellectus lumine tangit, ut ad ea quæ in DEO sunt absconsa, ex Univerbi totius
creaturis, ex Scripturis etiam, ac demum ex Sapientia incarnata Christo IESV Ser-
vatore nostro mira agilitate consurgat, ac thesauros sapientiæ ac scientiæ DEI sub
creaturarum, Scripturarum, atque incarnati Verbi cortice latentes, media con-
templatione percepit, ac suavissime incipiat degustare. Vnde non immorito con-
templatio, quæ ad hanc primam hierarchiam sive primum cælum spectat, in tres
gradus sive species distribuetur. Primus & infimus ex creaturarum visibilium con-
templatione, secundus ex Scripturarum mira penetratione, tertius & supremus ex
Verbi incarnati cognitione ad incomprehensibilis Deitatis perfectiones contem-
plandas gradatim miraque suavitate concedit. sunt enim hæc tria veluti tres li-
bri, in quibus partim characteribus & manifestis notis, partim hieroglyphicis ac
symbolis, DEI perfectiones mirabiles exarantur. Hoc verò contemplationis ge-
nus, quod ad primam hierarchiam spectare videtur, viam purgativam supernatu-
ralem divinitus ingredientibus communicari à DEO opt. max. liberaliter solet.

De primo contemplationis gradu (ex creaturis nempe) qui est liber omnibus notus, & in quo se summi DEI bonitatem ac sapientiam legille gloriabatur o-
lim magnus ille Antonius, multa & varia Patres scripsere. Gregorius Nazianzenus de Theol. lib. 2. Clemens Papa Recognit. lib. 8. Athanasius Orat, contra idola,
Ambrosius Hexameron lib. 4. Chrysostomus Homil. 2. de incompreh. Dei nat. & in
Psal. 134. Cyrillus Ierofol. Catechesi 9. Theodoretus in lib. de providentia, & præci-
piu lib. 4. de Graecarum affectionum curatione. Hiterè omnes, insitos in creaturis di-
vina majestatis fulgores ubertima oratione explicarunt. sed ne contemplanti,
materiæ inopia aliquando contingat deficere, copiosam & à Patribus traditam u-
nicuique gradui materiam suggestere conati sumus, quod non in hac tantum, sed
& in aliis hierarchiis, DEO favente, præstabilimus.

CAPVI

CAP V T I.

Quod creaturarū speculatio ad summi Crea-
toris perfectionem contemplandam du-
catur præstet.

SVNT quidem rerum visibilium formæ quasi invisibilium picturæ & imagines; quare, ut in hac prima contemplationis specie mens ad invisibilias consendat, corpore similitudinis baculo sustentat, & veluti per quamdam rerum corporarum scalam ad divina fæse erigit, ad cuius ascensum, intellectus ab imaginatione, cuius est corporæ has imaginationes repræsentare, manu ducitur. Dū enim imaginatio rationi rerum visibilium formas representat, (ut in hoc proposi o egregie iesepit Richardus lib. 2. de contemp. c. 17.) & ipsa ex eisdem rerum similitudine ad invisibilium investigationem informat, quodammodo illuc eam condicit, quod per se ire nescivit. Numquam enim ratio ad invisibilium contemplationem assurgere, nisi ei imaginatio, rerum invisibilium formas representando exhibetur, unde ad illa similitudinem traheret, & investigationis sue modum formarer. Inde est quid ille interior homo noster exteriorum hominem ducem suum vocat, cum ait: Tu vero homo unanimes, dux meus & natus meus. Certum namque est, quia nisi per corporeum sensum animus noster ad exteriorum notitiam pervenire non potest. Merito ergo exteriorum hominem interior ducem suum dicit, sine cuius ministerio vel potius magisterio ad invisibilium cognitionem non pertingit; sed nec ad invisibilium quidem, cum ad illa cognoscenda sine horum notitia assurgere non posset. Quoies ergo cognoscendarum rerum per corporeum sensum experientiam capere cogit, toties nimurum interior homo noster ducem suum sequi videtur. Absque dubio sensus carnis sensum cordis in cognoscenda rebus præcedit: quia nisi prius sensibilitas per sensum corporeum animus caperet, omnino non inventaret quid de eius latente cogitare potuisse. Sed forte mirum non est, si sensus cordis sensus corporis illuc ducit, quod ipse ire potest: sed illud valde mirabile, quomodo illuc eum conductit, quo ipse ascendere non potest. Sensus quidem corporeus in corpore non capitur, ad quae tamen sine ejus manuductione ratio non adscendit sicut jam supra monstrata ratio docet. Certè et si homo minime peccasset in cognitione rerum, sensus exterior interiorum adjuvasset: nam Euanthes in adjutoriorum accipisse Adam quis neget? Aliud vero est, cursus sui comitem habere, & aliud est, itineris sui ducem querere. Nam quoniam Eva virum suum semel contra Dei consilium vel præceptum post se traxit, & ad consilii sui consensum inclinavit, prævaricationis sua pœna infirmatus Adam, jam eam sequi necesse habet, & usque nunc quotidiano ejus magisterio egret. Verum tamen tunc de adjutoriis suis ducatu non solùm non confunditur, sed & gloriatur, quando interveniente ejus obsequio, ad invisibilium contemplationem, corporearum similitudinum calle perducitur. Hactenus ille.

Hanc igitur esse primam viam omni ingredienti ad invisibilium contemplationem, nemo ignorat: at sub sensibilibus rebus multa larent invisibilia, que doni intellectus illustratione sub eorum cortice indagare animus & contemplari solet; quæ omnia ad tria capita recte redocuntur. Primum, mundus visibilis; secundum, Scriptura sacra; tertium, Sapientia incarnata; de quibus speciatum in hac prima hierarchia differemus. Toties

igitur contemplatio ad primam hierarchiam pertinet, quoties rerum omnia visibilium, que ad tria prædicta capita spectant, ratione tenue larentem timor: invento autem eo, admiratione suspendimur, cum, verbigratis, sapientia & hujus mundi machinam, Scripturæ profunditatem, Veritatis incarnationem immensitatem, ad contemplandum quam mirabiliter omnia facta sunt, quam convenienter ordinata, quamq; sapientia disposita, mente assurgimus. Hujusmodi contemplationis gratia verè fulgebat Sapiens qui cap. 7. veraciter ajebat: Mibi autem dedit DEUS ex sententiā dicere. Ipse enim dedit mihi horum, quæ sunt scientiam veram, ut sciam dispositionem terrarum, & virtutes elementorum, inquit, & confirmationem, & medietatem temporum, nequidam permittationes, & commissationes temporum, anni cursus, & stellarum dispositiones, natura animalium & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virginorum, & virutes radicum. Hæc ille. Ac denum addit: Et quicunque, inquit, sunt absconsa, didic. Necenam conuersus erat Sapiens videte oibus terrarum dispositionem, elementorum virtutes, & mirabilia alia, nisi diu thororum operum, adiutoriorum, facientium rationem absconsam generaret. Quoniam non videt (ut ait Richardus lib. 2. cap. 8.) quād late patet ab hujusmodi considerationi pelara, quād multipliciter se diffundat ab hoc mare magnum, & ab eo sum manibus? In his innumeris atu administratione exclamans Propheta, Iudea, impotens tu auctor, Quoniam multa! Abyssus profectus multa & magna, nūc uia El occulta: multa, numerositas, magna, profunditas, in pūcior, & planè infinita, plane inservit abditæ. Hinc illa miranda spectacula eorum, qui videns mirabilita in profundis illis, qui descendunt mare in navibus, facient operacionem in aquis multis? Multi sunt figuræ, qui convenient ad hoc mare magnum, & pīciam, sed alij ad transiectandum, alij ad pīcandum. At transiectandum quidem illi, qui cupunt transire gemitum genem, & de Regno ad populum alterum. Sed qui inter eos sunt pīcatores hominum, veniunt sane ad pīcandum, laxantes retia sua in capturam. Mittentes ergo nunc ad sensibiles, mūnū ad dexteram navigare ad Regnum Domini præceptum, includant sepi multitudinem piscium copiosam, vagos scilicet hominum sensus, & quād tubricos concidentes & extrahentes infuscata. Sed nec eadem semper retia, sicut nec in eadem semper capturam mittunt. Nunc ergo argumentavimus, nūc exhortationum retia laxant, aliquando ad perbandum aliquod verum, aliquando ad improbadum falsum, aliquando ad elicendum aliquod occultum, aliquando ad persuadendum justum, aliquando ad disimulandum aliquid injustum. Ibi sunt qui reverentur facere hujusmodi operationem in aqua multa, isti anguam, sunt qui videns mirabilita in profundo, isti enim trahunt sapientia de occulto. Audi quid dicit magnus ille contemplator sapientie: Quoniam magnificat a sunt opera tua: Domine, omnia in sapientia fecisti! Absque dubio miranda erant, que viderat, quod sic exclaimabat. Viderat sane mirabilita in profundo, & sapientiam trahebat de occulto, qui omnia in sapientia facta deprebendit, & induxit ante agnoscit, quod sapientia attingeret à fine usque ad finem fortiter, & disponeret omnia suaviter. Ecce quoniam omnibus operibus divinis hoc aurum sapientia apparebat, aurum sapientiae lucebat, quomodo in eum uolu sapientie & divina claritas omnia opererat, hoc Richardus.

CA-

prima hierarchia per
omnium visibilium, &
specieas, & in seculis
invenio aures tuas, &
verbi gratia, aperte
Scriptura profunda
e immunditatem, &
abilitate omnia fabri-
cata, quaeque elapse-
runtur. Huiusmodi con-
folgebat Scriptura quae-
mibz autem deo dicitur
nunquam dedi nisi horum, quae
sciam differentes, &
secentrum, sicut & tu
at enim tempore, res ipsa
commissariam tempore
dipositorum, natus an-
nun, vim venturam, &
entias regalitatem, &
Ac demum adeo: &
bifrons, adhuc. Necesse
videtur ob usus mundi
in virtutibus, & misericor-
diam, iudiciorum, faci-
confam venientem. Quo-
richard. bb. 2. 17. 5
di consideratio papa-
ndat hoc mactumque
ipsius numeris etiam
iudiciorum, majoris
et magna, adu-
tare, magna, & finita
adoluta. Hinc illa
dene nra dicta in plo-
ca pia aspiciens in sap-
tare in artibus, faci-
t Multi sunt figura-
tio et magnificatio
ali ad pectoribus, &
in pinne transfiguratio
um alterna. Sel quis
remune fere al plo-
apturam. Mittimus
dexteram narratio-
dans sepe valentiam
et humorum scelus
& extrahentes infus-
tum nec in eadem fa-
ergo argumentatio-
ant, aliquando al p-
tando ad ingredi-
tum aliquip occidit
suum, dissipat
um. Ipsi sunt que-
ntionem in appropria-
tir ab aliis in profunda-
tis occulto. Aut qui
sapientie. Quanto
et omnia in sequitur
r, aut, quae videt, &
mirabiliter profecta
alto, qui omnia in se-
induit, inter agmina
et usque ad suorum
er. Ecce quando
cum sapientia agit
quomodo, in cuius
operatur. hic &

CAPUT II.

Innumeris DEI perfectiones in creaturis
representari, variis similitudinibus
docent antiqui Patres.

MVN'DVM hunc visibilem, librum esse litre-
ris & notis exaratum, DEI gloriam ejusque
augustissimam majestatem (arcam aliqui &
invisibilis) intellectu & creaturae palam praedican-
tem, aperte docuit Rex David , cum Psal. 18, ait:
Celi enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus
annuntiat firmamentum. Dies diei eructat ver-
bum.

Quo sicut pacto, dices, celi amplissimam DEI
majestatem explicita? qua voce? quo idioma-
modo & sur qua orationis serie? D. Chrysostomus
gloriam Homil. 9. ad popl. Antiochenum, huic dubitationi
Dei enarrat pulchre responder, dicens: Vocem non habent, os
non possident, ipsis non est lingua, quomodo igitur
narravit? Per ipsum adspexit. Cum enim videris
pulchritudinem, magnitudinem, celitudinem situm,
formam, per tantum temporis permanere, tamquam
voce audiens, & ad affectum discessus, adorandum,
qui tam pulchrum & admirabile corpus creavit.

Vnde egregie Basilius Hexaëm. Hom. 11. Quin
& universa, inquit, moles mundi perinde est ac liber
littera exaratus, palam contestans ac predicans glo-
riam DEI, illisqz, augustissimam majestatem (arca-
nam aliqui & invisibilem) abunde enuntians in-
tellectu creaturae, quatenus ad cognitionem attinet
veritatis.

Gregorius quoque Nyssenus in suo Hexaëm.
creatura: DEI orationem esse, his verbis expre-
sif: Verè quidquid cum sapientia fecit, DEI oratio
est, que non sonantibus quibusdam instrumentis di-
singuitur & exprimitur, sed per ea, que in apparen-
tibus rebus existant miracula prominentur.

Chrysostomus præterea in Psal. 110. expo-
nens illum locum, Exquisita in omnes voluntates
ejus, universam creaturam esse homini pro libris
& litteris ad DEI magnificentiam cognoscen-
dam, edocuit, dum ait: Ad precepta ejus, ad man-
data ejus. Non solum autem ad precepta ejus, sed ut
ipse etiam cognoscatur ab hominibus; que quidem est
principale eius voluntas, & propter quam haec maxi-
mè fecit. Quid itaque dicas Propheta, est ejusmodi:
Is qui attendunt & sapient, per seipsum, apertissimam,
& evidenter DEI cognitionem hominum
menti afferunt. Ad hanc enim ejus voluntatem ea
ab initio ab ipso maxime constituta sunt, ut mag-
nitudine, pulchritudine, postura, operatione, minifero-
rio, & aliis omnibus animum spectatoris comovoret,
mentemque, & intelligentiam excitaret, & ad op-
erem & præstantissimum artificem Deum inquiren-
dum, & adorandum cum qui illa fecerit, & ut uni-
versum corpus totius creaturae esset ei pro libris & lit-
teris, hæc Chrysostomus.

Mundus Et verè dicuntur creatura verba DEI, & mun-
liber, & dux liber: nam si DEI dicere, circé est, res ab eo
creature conditæ meritò verba DEI censebantur, mundus
verba vero liber, in quo exarata sunt DEI verba maje-
statis, statim illius profectio. In hoc libro ampli-
& quid sima pœnitencia & elegia divine potentie, infinita
nos do- sapientiae, & inenarrabilis bonitia ejus exarata
funt, que passim tum rubibus, tum eruditis, tum
viris, tum mulieribus, legere & contemplari da-
tum est; idque tam die, quam nocte, omnique
tempore & ioco.

Insuper & in quolibet istius libri capite immen-
sam DEI gloriam conspicari licet: enim verò tam
excella sapientissimi DEI majestas in omni, & in

quilibet hujus Universi parte emicat, ut illud Isaie
6. Plena est omnis terra maiestate ejus, crebro litera-
re possemus. Si namque per singula hujus libri
capita excurrere tempus ferret, facile in quolibet
mirabiles divinae maiestatis radios ipsis creaturis
infinitos foret inventire: etenim quænam in primis
DEI opificis gloria in orbis machina appareat,
quæve in calo, in astris, in sole, quæque in nocte
& die, ann que temporibus, quæ denique in elem-
mentis, ac in eorum diversitate ac commixtione,
& præcipue quæ in terra, in aqua & geminis,
quæ in lapidibus, ceterisqz, terræ partibus; quæ in
picibus & avibus, quæ in apibus, araneis, & mu-
ribus, quæ in terrestribus animalibus, quæ vel in
ipsis formicis, & in minimis quibuscumque aliis
creaturis vilioribus, ac denum, quæ in omni tam
supernaturam quam infernorum rerum classe im-
menſæ DEI maiestatis vestigia reperiuntur, pe-
nes innumerous Patres certe licebit, qui argu-
mentum hoc variis in locis obtrahimur sive oratio-
ne profeci. Tandem, creata omnia, D. Au-
gustino teste, de cognit. vera vita, Tomo 9. cap. 8.
dicuntur quasi fenestra, ex quibus DEI magnitudi-
nem contemplari possumus; ac ab aliis Patribz ve-
stigia, DEI terga, imagines & picturæ ipsius DEI:
ob eamque causam D. Paulus 1. Cor. 13. Speculum
DEI eas appellat, dicens: Videlius nunc per speculum
in enigmate. Quid per speculum in enigmate
intelligit, nisi lumen naturæ ac revelatum? Et ele-
ganter Apostolus naturæ lumen speculum appella-
vit, ac Fidei articulos enigmata dixit: natura siqz
dem est (speculum), DEI imagine insignitum; lu-
minisce naturæ DEUM videre, est per specu-
lum, seu lineam reflexam, hoc est, per creatura-
rum contemplationem, in DEUM opificem, à
quo emanarunt, DEUM ipsum percipere & in-
vestigare.

CAPUT III.

Qualiter creatura omnes in musica quadam
symphoniza DEI laudes immensas can-
tu simplici proclamat.

DECANTANT laudantque DEUM creati-
tæ omnes, & intellectu prædictæ & ejusdem
expertos: Angelus lingua angelicâ, homo verò
cum voce, tum vita. Cetera verò à DEO con-
ditæ creature, Universum hoc replete, per Pro-
sopopiam DEI laudes persolvere dicuntur, eò
quod magnitudo ipsarum, pulchritudo, varietas,
& alii ab eis manantes effectus, potentia, sapien-
tia, & bonitas DEI immensæ in se coruscantium
notas, sive & monimenta, quibus Angelus & ho-
mo ad divinas laudes pangendas excitantur, ui
Chrysostomus id aptè edidit, cum in Psalmum Tres De-
148. ita scribit: Duo sunt modi laudandi DEUM, um la-
gloria, & honore afficiendi: unus quidem per verba,
alii verò per ipsum. Huc accedit etiam tertius, qui
est per vitam & recte facta: nam hominibus non solum
loquentibus, sed etiam tacitibus, DEO gloria offer-
tur, quemadmodum Christus quoque dicit: Luce at
lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra
bona, & glorificant Patrem vestrum, qui est in celis. Et
rurus: Glorificantes me glorificabo. Est enim que
sit per linguam glorificatio, fecit eum Moyses glorifi-
cavit cum Maria, dicens: Cantemus Domino gloriosè
enim magnificatus est. Est etiam que sit per ipsam
creataram, ut hic ipse dicit: Celi enarrant gloriam
DEI, & opera manuum ejus, &c. & ita hic etiam
laudes cum creaturæ pulchritudine positione, magni-
tudine, uisu, naturæ, mysterio, perseverantia, utilitate

que ex ea proficiuntur. Quando ergo dicit, Laude Domum Angelis, virtutes, celi, lana, sol, stelle, aqua, quae est super calos, hoc dicit, unumquodque eorum, qua facta sunt, dignum esse sapientia Effectoris, & esse plenum magno miraculo. Hec Chrysostomus.

Qna ratione omnes creature Deum laudent? In quo etiam sententia Augustinus preclarè docuit, creaturas continuò inter se certare pro laude sui Creatoris. Omnes creature, inquit, certatim dimicant pro excellentiā sui Creatoris, quasi luculentius efficeret, creatures omnes continuo pugnare inter se configere, ut DEI fulgores in se latentes hominibus manifestent, ac DEI excellam gloriam illis annuntient. Canunt igitur creaturae DEI laudes concentu (ut aijunt) musico, planoque, notis seu sonis gravibus, aequalibus; ista que nota ac soni, canones sunt, super quos Angeli pariter & homines velut super bases aliquas dicuntur, cum nimis ex eorum inspectione ad laudes divinas assurgunt, juxta D. Pauli Rom. 1. testimonium, ubi ait, quod invisiibilis DEI, per ea que facta sunt intellecta configiuntur. Et quod, ut Musici vocant, contrapunctum formale.

Ceterum, omnis hac hominum & Angelorum modulatione, ex creaturarum intuitu promanante, ad iucundissimum creaturarum chorus descendamus. Planè, opetum omnium, in quibus divina radiat maiestas, præstantissimum mundi produtio est; in hoc quippe per quam augeo opificio singulariter ingens DEI potencia splendet, dum tam mirandam ex nihilo machinam plasmavit; quando etiam omnipotens Iesus manu subixit, raudiu eadem perdurat, nec ultra umquam circulazione celi lassatur, neque astra periculissimi fulgoris decrementum capiunt, nec elementa perpetuis transmutationibus moribus absuntur, nec rerum species infinitis individuis percutiuntur intereunt. Veum, ut quid DEUS mirabile sua potentia prouulit oftenem, nisi ut ex illius in situ omnis creatura admirandum creationis beneficium recolens, per quod cum non esset, solum esse recepit, Artificis illius magnificentiam inde sineret extolleret? Huc sane mens illa suprema intuitum direxit, & in hunc præcipue finem æterna Sapientia orbem condidit, ut quemadmodum in celo ab Angelis: hierarchis numquam intercalatis præconitis sublimatur, sic & in terra à terrestribus concitis perennia de prædicaretur. Hinc Regius Psalmista David singulas creaturarum rerum classes, Angelicam felicitatem & humanam, illam cælestem, hanc terrestrem, ad DEI laudes deponendas convocat, sic agens: Laudate Dominum de celis, laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes Angeli eius, laudate eum omnes virtutes eius. Quo tam haec David? Quia ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt. Ad concentum etiam variorum Mices instrumentorum eas amplius urgedit: Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio & cithara. Hæc autem omnia divino afflatus Spiritu prouulit, ut non solidum articulato metaphoricōe sono suum creaturæ prædicens. Audito enim, sed & operibus, velut musicis instrumentis, in eisdem laudes abeat: quod tum quidem præstant, cum id ad quod creaturæ sunt, diligenter persolvant, & injungant sibi à DEO operationes exactè complent: tunc siquidem summus DEI, architecti peritissimi, potentia maiestatis eluet, cum juxta ipsius decreta res omnes creaturæ sua munia perfectè obeant: ex quibus effectibus ad causas secundas, à secundis ad primam omniumque supremam (à qua vis om-

nis operandi proflit) scandentes, totum quod resultat opus à DEO procedere cognoscimus. Secundus Angelus & homo per ingenium sibi libertatem ab hoc symmetrico canu turpiter defecunt, quando spiritus DEI præcepit prævaricariunt.

PRIMÆ HIERARCHIAE GRADVS PRIMVS.

C A P V T IV.

Infimus prima Hierarchie gradus ex mundi hujs visibili Contemplatione consurgit.

HOC igitur primum contemplationis genus consistit in speculacione & admiratione rerum corporalium hujus mundi, corum inquit omnium, que per quinque sensus corporis ingrediuntur ad animam. Et est quidem hoc omnium infimum, & ad incipientes spectans: ab hoc enim debent rudiiores inchoare, in paularim possint ad aliora, quasi quibz idam perfectionem gradibus ascendere. Ad hoc utique contemplationis genus quavis cognitione & admiratio Creatoris, que ex rerum corporalium consideratione configit, sine dubio spectat.

Habet hic primum contemplationis gradus materialm copiosissimam & sati prolixam: hic sibi inveniet quisque, ubi contemplationis loco regula expandat. Exercuerunt sciam multi Philosophi in hoc genere contemplationis: ceterum enim la enter rerum causas investigare, & invenire; sed defecerunt sciatantes scrutinio: non enim erat ejusdem facultatis, physicas rerum rationes invenire, & divinorum iudiciorum profunditatem scrutari. quare evanuerunt in cogitationibus suis, eo quod non possit inventire homo opus, quod operatus est DEVS ab initio usque ad finem, revelatum a eum ab DEUS per Spiritum suum, quæ abscondita sunt sapientibus, parvulis, quibus vult, quando vult, & quantum de his scire oportet.

Hæc porro prima speculatio in aliis triplicem considerationem à Richardo lib. 2. de contemptu, plat. cap. 3. dividitur, ita ut prima rerum corporalium contemplatio sit in rebus, secunda in operibus, tercia in moribus. Sed quia validè prolixia hanc prosequitur distinctionem, nos secundum D. Bonaventuram in Itinerario menti in DEV, hanc mundi visibilis considerationem in duabus tantum partes dividimus. In prima, de ascensione per hunc mundum visibilem, tam majorem quam minorem, ad DEUM optimum maximum dictari sumus: in secunda vero, de modo accendi ex creaturis ad Creatorem differemus.

Igitur sanctus Bonaventura, egregius ac perspicax divinorum opem contemplator, in mirabilis illo Libello quem Itinerarium menti in Deum inscriptis (quem Geton Universitatis Parisiensis Cancellarius summi opere inter alia divi Bonaventuræ opera commendavit) cap. i. ejusdem Itinerarii, tractans de hoc primo contemplationis gradu, ita inquit: Quoniam igitur prius est ascendere in scala Iacob, primaria graduum ascensionis scientia collocemus in imo ponendo totum istum mundum sensu, & visibilis nobis tamquam speculum, per quod transferimus,

quomo-
do is au-
span-
dar?

Summa
conditio
ri poten-
tia sap-
ientia, ac
bonitas
relacionis
creatus

Septifor
mis crea-
torum
codicis
leptofor
me pra-
bet testi-
monium
potentis
sapiencia
ac boni
tatis De-
quod f
galatian
declaratur.

**Cum cre-
aturæ id
præstan-
t ad quod
condita-
sunt, ruc-
perfece-
Deum
laudant.**

quomo-
do is u-
surpan-
dus?

Summa
condito-
nem, &
bonitas
cognoscibiliter poterit horum creator videri. Reluet
autem Creatori summa potentia, sapientia, & bene-
volentia in rebus creatis, secundum quod tripliciter
numerat sensus carnis sensus interiori. Sensus enim
carnis aut desertivus intellectui rationabiliter investi-
ganti, aut mulier credenti, aut intellectualiter con-
taminati. Contemplans considerat rerum existen-
tiam actualiem, credens rerum cursus habitualem,
ratio in rerum praeclarentiam potentiam.

Primo modo affectus contemplantis res in seipso
considerans, videt in eis pondus, numerum, & mensu-
ram: pondus quoad situm ubi inclinantur, numerus
quo distinguntur, & mensuram qualiter limitantur.
At per hoc videt in eis modum, speciem, & ordinem,
ne non substantiam, virtutem & operationem, ex
quibus coniungere potest, sicut ex vestigio, ad intelligen-
dum potentiam, sapientiam & bonitatem Crea-
torum immensam.

Secundo modo affectus fidelis considerans hunc
mundum, attendit originem, decursum & terminum.
Nam Fide credimus aptata esse secula verbo vita. Fi-
de credimus trium legum tempora, scilicet natura,
Scriptura, & gratia, sibi succedere & ordinatisime
decurrere. Fide credimus mandatum per finale judi-
cium terminandum fore. In primo potentiam, in
secundo providentiam, in tertio iustitiam summam
principij advertentes.

Tertio modo affectus ratiocinantis investigans vi-
des quadam tantum esse, quedam tantum esse & vi-
vere, quedam vero esse, vivere & discernere. Et prima
quidem esse minor, secunda media, tertia meliora.
Vides iterum quedam tantum esse corporalia, que-
dam partim corporalia, partim spiritualia: ex quo
advertis, aliqua esse mere spiritualia, atque amur utri-
que meliora & digniora. Vides nihilominus quedam
esse mutabilia, & corruptibilia, ut terrestria; quedam
mutabilia & incorruptibilia, ut celestia: ex quo ad-
vertis, quedam esse immutabilia & incorruptibilia,
super aeternitatem.

Ex his ergo visibilibus consurgit ad considerandam
DEI potentiam, sapientiam & bonitatem, ut entem,
viventem & intelligentem, merè spiritualem & in-

Septifor-
mis crea-
confidatur dilatatur secundum septiformem condi-
tioneum creaturarum, que est divine potentiae, sapien-
tiae, & bonitatis testimonium septiforme: si confidere-
septifor-
me p. pulchritudo, plenitudo, operatio & ordo.

Origo namq. rerum secundum creationem, distin-
monium etiowis, & ornatum, quantum ad opera sex dierum,
potentia, divinam praedita potentiam cuncta de nihilo produ-
sapientia, centem, sapientiam cuncta lucide distinguenter, &
ac boni-
tatis Dei, Magnitudo autem rerum secundum molem longi-
quod sin-
tudinem, latitudinem, & profunditatem, secundum excel-
lentiam virtutis longe lateq, & profunde se exten-
dit, sicut patet in diffusione lucis secundum efficaciam
declarata. operationis intime, continua & diffusa, sicut patet in
operatione ignis, manifeste indicat immensitatem po-
tentiae, sapientiae, & bonitatis trinitatis DEI, qui in cunctis
creaturis per potentiam, presentiam & essentiam in
circumscriptus existit.

Multitudo vero rerum secundum diversitatem ge-
neralem specialem & individualem, in substantia, in
forma, seu figura, & efficacia ultra omnem humanum

estimationem, manifeste trium predictarum condi-
tionum in DEO immensitatem insinuat & ostendit.

Pulchritudo autem rerum secundum varietatem
luminum, figurarum, colorum, in corporibus simpli-
cibus, & mixtis, & etiam complexionatu sicut in cor-
poribus calcis, & mineralibus, sicut lapidis &
metallis, plantarum & animalibus, tria predicta evidenter
proclamat.

Plenitudo autem rerum secundum quod materia
est plena formis, secundum rationes seminales: forma
est plena virtute, secundum adynamotentiam: vir-
tus est plena effectibus, secundum efficientiam, id ipsum
manifeste declarat.

Operario multiplex, secundum quod est naturalis,
secundum quod est artificialis, secundum quod est mor-
alis, sua multiplicissima varietate ostendit immen-
sitatem illius virtutis, artis, & bonitatis; que quidem
est omnibus causa essendi, ratio intelligendi, &
ordo vivendi.

Ordo autem secundum rationem durationis, situa-
tionis & instrumenti, scilicet per primus & posterius, su-
perius & inferius, nobilis & ignobilis, in libro crea-
ture infinitas manifeste primi principii primitatem
quantum ad infinitum potentiam.

Ordo vero divinarum legum, praceptorum & judi-
ciorum, in libro Scripturæ immensitatem sapien-
tiae.

Ordo autem divinorum Sacramentorum, benefi-
ciorum, & retributionum in corpore Ecclesie, immen-
sitatem bonitatis: ita quid ipse ordo nos in primum &
summum, potentissimum & sapientissimum, & op: i-
mum evidenter manuducit. Hoc enim D. Bo-
naventura. Qui tandem caput concludens, ele-
ganter exclamat, dicens: Qui igitur tantum rerum
creatistarum splendoribus non illustratur, catus est: qui
tatis clamoribus non exigit, surdus est: qui ex omnibus
effectibus DEVM non laudat, mutus est: qui tantis
indicis primum principium non adverbit, stultus est.
Aperi ergo oculos, aures spirituales admove, labia tua
solve, & cor tuum appone, ut in omnibus creaturis DE-
VM tuum videas, audias, iudicas, diligas & colas, ma-
gnifices & honores, ne forte contra te universus orbis
terrarum consurgat: nam propter hoc pugnat orbis
terrarum contra insensatos, & contra sensatos erit
materia gloria, qui secundum Prophetam possunt di-
cere. Dele, & si me Domine in factura tua, & in operi-
bus manuum tuarum exulabo. Quam magnificata
sunt opera tua Domine! omnia in sapientia fecisti,
impla est terra possessione tua.

Præterea Clemens Papa Recognit. lib. 8. qua-
liter in hac mundi fabrica DEI opificis sapientia
& potentia splendescat, docet his verbis: Quis e-
nim est exiguis saltem sensus homo, qui cum cernat dom-
um, omnia que ad usum necessaria sunt habentem,
cujus cameram in sphera gyrum videat collectam,
etiam varijs splendore & imaginibus depictam, diver-
sis luminaribus præcipuis & maximis ornata, tamquam
inquit est, qui huiusmodi fabricam videns, non sta-
tim pronuntiet, à sapientissimo & potentissimo arti-
fice esse constructam? Hæc ille.

De eadem DEI contemplatione ex considera-
tione mundi sensibilis, plusminus quidam Author
brevis, sed sapienter scribit in hac verba: Profe-
cto si ipsa creature exactè prudenterque consideren-
tur, mitificè animum considerantis in admis-
sionem rapiunt, & ad laudem atque amorem
summi Conditoris non parum accidunt. Nam
universus iste mundus veluti quidam liber est di-
gito DEI scriptus, in quo singulæ creature tam-
quam singulæ litterarum figuræ sunt. Quemad-
modum autem is, qui litteras non novit, si
librum apertum inspiciat, videt sane ipsarum

K. littera.

Mundus
Liber est,
digito
Dei scri-
p: quid
in co-ho-

mo spiri-
tualis le-
gat?

litteratum characteres, vim tamen & significatio-
nem earum non comprehendit; ita si qui non per-
cipit ea, quia DEI sunt, conspicit quidem externa-
rum creaturarum speciem, sed internam illarum
rationem non intelligit: *Vix enim insipiens non co-
gnoscet, & stultus non intelligit hec; Psalm 91.* Ce-
terum homo spiritualis, qui oculos animi haberet
apertos, dum exterius DEI opificium contempla-
tur, quam mirabilis sit ipse opifex, intus concipit,
& ex pulchritudine rerum, quas considerat, tran-
sit ad pulchrum ilium pulchrituron omnium pul-
chritum, unde omnis pulchritudo profluit.
Coin hac iunctunda contemplatione constat uo-
singula quæque pro miraculo sunt; aded ut ipso
obstupescatur, cum Propheta exclamare cogatur
Psalm 91. & 103. *Quam magnifica sunt opera
tua Domine! Omnia in sapientia fecisti. Detectasti
me in factura tua, & in operibus manuum tuarum ex-
ultra.* Sanè non minus st̄ pendit: videtur debet
quod humor vitis in vinum (DEO disponente)
quotannis convertatur, quam quod oīn in Cana
Galilæa, eodem yobente, aqua in vinum mutata
fuerit, ut habetur *Ioan. 2. 1.* & *majus est,* multo
quotidie creare, qui non erant, quam his qui mor-
tui fuerant, vitam reddere. Nulla tam vilis, vel
lis ut ita dicam, tam exigua creaturula est, in qua non
est, reuolent haec tria DEI invisibilita, potentia, sapi-
entia, & bonitas. Itaque DEUS per ea, quæ facit
agnoſit, quemadmodum B. Paulus *Rom. 1. af-*
*ferit dicens: Invisibilis enim est deus, et secundum nos
incomprehensibilis.*

Nulla est tui fuerant, vitam reddere. Nulla tam vilis, vel, tam vilis ut ita dicam, tam exigua creaturula est, in qua non creatura, reluceat; haec ita D^EI invisibilis, potentia, sapientia non entia, & bonitas. Itaque D^EUS per ea, quae facit prodat agnoscitur, quemadmodum B. Paulus Rom. 1. auctor Dei posse dicens: Invisibilis est ipsa creatura mundi, per eam tamen, quae ad ea sunt intellecta, cognoscuntur.

Sapienti- Quanta, quælo, admiratione dignum est, quod
am ac ipse DEUS calum, te ram, & omnia, que in his
bonita- continentur, ex nihil creaverit, pluraque creare
tem: possit, quam sit substantia pelagus infinitum? Fe-
cit omnia; solum peccatum non fecit; neque enim
ipsum aliquid esse dici debet. Conservat item
omnia; nam si virtute sua non conseruaret illa, que
condidit omox universitate gerentur in nihil, quia
ex le nihil sunt, & omnino dependent ex DEO a
quo facta sunt. Curat omnia, attingit à fine ut
que ad finem fortiter, & ab Angelo usque ad ex-
tremum vermiculum disponit omnia suaviter, ita
ut nec folium quidem ex arbore decidat, absque
In cuiusq[ue] eius providentia.

In quib⁹ ejus providentia,
magis te. Potentiam ipsius Creatoris manifestat rerum
splende-creatūtum multitudine & quantitas, sapientiam
at, di-ostendit species & qualitas, bonitatem declarat
nā potē utilitas. Quād multa creavit DEUS & Numerā
tia, in qui stellas celi, arenam matis, pulvrem terrae, pluvia
bus lapi-guttas, avium plumas, piscium squammas, pilos
entia, in quadrupedum, folia & fructus arborum. Nu
meribus metu homines, volvutes, pecudes, plantas,
bonitas, lapides. Numerā cetera omnia, si potes, si
non potes, confitere esse innumerabilia.

Quām verò magna creavit DEUS? Metire moles montium, tractus fluminum, spatiā campotum, alitudinem cæli, profundum abyssi. Rursum quām parva creavit DEUS? nam ipsa quoque ad quantitatē spectant, & non minor potētia est, parva ex nihilo creasse, quām creasse maximā. Igitur, quām parva creavit DEUS? Vr̄ p̄tercamus in animata, attende papilioes, insecas, culices; attende scolopendras, formicas, tineas; attende singula infectorum animalculorum genera.

Accurate Jam, quam apta, quam pulchra sunt, quae
sunt hac creavit DEUS & Inspice structuram & compa-
gen corporis humani, inspice fabricam celi,
considera elementorum dispositionem, temporum
vicissitudines, considera cetera omnia, & ubi
perpen-
denda.

que miram harmoniam, miram convenientiam & ornatum invenies. Nam si vel folium arboreum contemplari volueris, deprehendes in eo stundum quoddam artificium. Videbis quam apte ea parte sit robustius, qua parte ratus fuerit, arboris est magis vicinum. Videbis quam convenienter se dilatet, quam pulchre definatur, quam decenter per gyrum veluti ferratis dentibus circumsepiatur, quam concinnè producuntur illucque costulis, in sece intexatur. Indicatum aliquod, inspicere & alterum ejusdem generis, tot inventis dentes in uno quo dente in altero, tot costulas in uno quo costulas in altero, talem figuram in uno quemlibet figuram in altero.

Quid porrà hac luce pulchritus? quid sereno
celo amoenius? quid tulio sole venustius? quid
luna stellarumque decore compius? quid vari-
atum floscolorum elegancia speciosius? quid ver-
no tempore magis formosum? in quo hori, pra-
tra, silvae, agri, redivivo veltita ornata, jucun-
dissimum spectaculum nobis exhibent, in quo
herbarum ac plantularum germina, latente qua-
dam naturae vi (quam ipse Conditor indidit) è
terra mirabiliter prodeunt, & credas florim in
suis spicas, tamquam morte proculata statimque
gloriam futuræ resurrectionis apposite designant.
Taceo de his quæ deformia videntur: nam & in
eis pulchra admodum est ipsa deformitas, sipe-
etum quæ non parum demulcet.

Transeo ad illa, quæ auditum, olfætum,
gustum, & tactum oblectant. Quid philo-
melarum & galleritarum cantu gratius? quid lyre
& cithare modulatim sonis dulcior? quid tolli-
rum ac liliorum redolentia suavius? quid si pote
diversum fructuum atque condimentorum de-
lectabilius? quid bysso & serico lenius? Omnia
hic & ea quæ aspera, & ea quæ amata fuit.

Ecce autem omnia, & magna & parva, &
pulchra & deformia, & dulcia & amara, & le-
nia & aspera, summus ille rerum Opifex ad sui
laudem, hominumque utilitatem, utam,
eruditionem, ac solutum condit. Pausa per-
strinximus, quia locus non admittebat ut mal-
ta diceremus; ceterum omnia nec animo quidem
comprehendi possunt, neque verbis explicari.
Tu ex his quae dicta sunt, dico philosphaeriam
in aliis, qua nobis expressa non sunt. Omnia
grato oculo contumare.

Dic nonnumquam apud temetipsum hec aut similia: *Quām potens & quām magnus est, qui tam multa & tamque immensa creatūrā! Quām pulcher & suavis est, quām amōndā & dalecā conditū! Quām bonus & liberalis est, qui omnia sibi donat!* Ad hunc modum per creaturas transī ad Creatōrem, ex creaturis mirare Creatōrem, cum ceteris de ceteris lauda benefactōrem. Si defacato cordis cetero oculo potueris considerare etiam invisibiles DEI ac Ceterarum, animam rationalem punitate & castitatem, etimonia ornatam, Angelos, Virtutes, Potestates, Dominationes, ceterosque celestes, aulae cives, & jam miraculis obrutus, à templo propinquorum alienaberis. Haec tamen illa.

propemodo amicabemus. Præterea
Et tamen quid mirificum in hoc visibili mundo
conspici potest, quod excellit vetiosque in
DEO invisibili esse non arbitremur? Nam si or-
bis conditus tam decorus est, quis creans? et
picta imago tam pulchra conspicitur, qualis erit
ipsa facies? si partus effet utique tantum emicas,
quantum patens & cœnus fulgore coruscantes?
Sed quis hujus mundi decus in eo constitutus, ut
enim

miram conveientiam
am si vel folium abso-
deprehendens in eo ha-
sum. Videbis quin
qua parte tam tu sit
Videbis quin con-
pulchre definies
veluti seratis densitas
textus. Inspe-
terum quidem gen-
tino quos denunci-
t colitus in aliis,
alem figuram in aliis.

chritus? quid ferio
sole venetus? qui
omnipotens? quid re-
spectiosus? quid ve-
ni? in quo horum
exibita omnia, pene
exhibent, in quo
certum, latente quo
Conditor indicatur?
& credatularum in
trocularum, & amarum
appositus designat
videtur: nescia
deformis, ap-
erit, obli-
citum, obli-
ctum. Quid plus
gratius & adju-
tius? quid res-
ponsus? quid ipsius
condimentorum
lenius? Omnia
amata sunt.

Signa & para-
& amara, &c.
rum Optimalia
dilectam, usq;
dit. Puer-
linitas, ut
ec animo quida
verbis expletis
philophantem
sunt. Omnia

teripsum hanc
magnum, qd
magis! qd
duca! condit
mata datur!
anti ad Crea-
rem, canentes
efacato corda eur
invicibilis DEI soli
punctate & la-
titudines, Po-
olque cedet de-
tus, & regi-
tenuit ille.
vifibili mundo
veriisque in
Nam li-
tecreans? fibe-
r, qualis ex-
tum emis-
corulabim?
onficit, &
quasi

quasi per ipsa vestigia, DEI unitatem ac trinitatem
repräsentet, etiam ex hac ratione Universi hujus
ordo nobis contemplandus erit.

CAPUT V.

Contemplatio DEI ex mundi minoris, scilicet
hominis, figurā & partibus.

Platonici 3. man-
dos affe-
ruerunt,
& qua-
les?

TRES mundos Platonici statuerunt, maxi-
mum, magnum, & parvum. Maximum, ip-
sum DEUM appellant, in cuius Deitate rerum
omnium ideæ ea formæ reniten: magnum verò
mundum, hoc initicum ex celis, elementique
congestum opificum, existit marum: mundum ve-
rò parvum, hominem ipsum dixerunt, qui puer
est, exiguus scilicet mundus, à prisca fuit nun-
cupatus, quia ea qd per magnum hunc mundum
disparsa sunt, quasi epilogi qd odat in se recolligi
atque recludit. De contemplatione mundi maxi-
mi, id est, summi DEI, in Secunda & Tertia hi-
erarchia, ipso dñe, dicimus; de magno, qui est
omnium creaturarum rerum aggregatio, succinete
tractavimus: in prædicta ut de minoris mundi
fabrica, in qua non minus DEI providentia mi-
randa, summa bonitas, & inaccessa mente crea-
sapientia, quam in orbe majori resplendet,
agendum.

Pia S. Porro Clemens Papa, postquam Recognit. li. 8.
Clemen-
ti mino-
ris mun-
di con-
templa-
tio.

de majori mundo plurima dñeruile: de minori
scribit in hunc modum: Sed veniam adhuc si vir-
detur, etiam ad nostram, id est, homini substantiam,
qui est parvus in alio mundo, & consideremus quam
tafricatione compositus; ex hoc præcipue sapientia
Conditoris intelliges: qui cum ex diversis substantiis
confiterit, id est, mortali & immortali, per artificialem
providentiam Conditoris, societas diversitas non
resagit, & quidem longe à se distincta substantia: alia
namque de terra sumitur & à Conditore formatur,
alia verò ex immortibus substantiis datur.

Idem ipse de corpore & membrorum ejus ele-
gan: ia sic inquit: Vide in corpore hominis, artificiu-
opus, quomodo ea velut columnas quasdam, quibus
caro sustentetur ac portetur, inserit; tum deinde
qualis ex utraque parte, id est, dextera & leva, men-
sura servetur, ut congruat pes pedi, & manus manu,
digiti quoque digiti, ut singulis tota equa-
litate concordant. Sed & oculus oculo, & auris auris;
que non solum confonit, sed & concordantia, sed &
tibis necessarii apti & firmantur: manus quidem ut
operi commoda simili pedes ut gressibus, oculi ut visibus
serviant, superciliorum excubis custodiunt: aures ad
audientium ita firmata, ut cymbalo similes suscep-
turi reverberum sonum alii reddant, & usq; ad
sensum cordis emitant: lingua autem ad loquendum
illis dentibus, pletri reddit officium: ipsi vero den-
tes, ali ut incident & dividant cibos, & interioribus
tradant; interiores vero, at in molam mole confici-
ant & communiant, quo opportunius stomacho tradat
coquuntur, unde & molares appellari sunt. Sed &
nares communicandi flatus & redientes ac recipiendi
gratia satis sunt, ut innovatione spiritus, calor na-
turalis, qui ex corde est, vel accendi vel refrigerari,
cum res poposcerit, queat pulmonis officio, qui petro-
ri inharetur datum est, ut molle sua palpere & soveat
cordis vigorem, in quo videtur vita consistere: vita
dico, non anima.

Nam quid dicam de substantia sanguinis? quam
velut fluvius ex fonte procedens, & uno prius alveo in-
venit, tum deinde per innumeras venas quasi per are-
Thom. à Iesu Oper. Tom. II.

as derivatus, totam humani corporis terram vit alibi
rigat fluenti, jecoris opere ministratus, quod ad effi-
ciam digestionis ciborum atque in sanguinem mu-
tandorum, in dextro latere jacet.

Et post nonnulla sic concludit: Quod si tanta
ratione videmus in homine membris dispositis, ut cum
in catervis omnibus similis habitus videatur, in his tan-
tummodo discrepant, in quibus usus diversitatem re-
quirit; & neque in vico aliquid superfluum, aut e-
gens, neque in feminis quod deficit videamus, vel quod
abundet: quis ex his omnibus non evidenter cognoscet
rationis opus, & sapientiam Conditoris! His adspi-
latur etiam in catervis animalium rationabilis diver-
sus, & suo quodque usui ministerio, conveniens.
Hec S. Clemens.

Alia S.
Greg. Na-
zianzeni
de homi-
nis plas-
matuon.

Gregorius Nazianzenus lib. 2. de Theologia, breviatione de hominis plasmatione plura. ò
prehendit: Ut primum, inquit, que hominis sunt con-
sideremus, unde, queso, primaria homini plasmatio?
unde corporis tam venusta forma? unde membrorum
tam concina dispositio? unde eorum obedientia, quæ
quavis ad solum voluntaria motum moventur, mune-
ræ sua obuenient? unde sensibus via ac praefantia, ut
specierum rerum extra animam positarum sint rece-
ptores, ac quasi hospites & delatores? Qui primus vi-
vendi fontem aperit, & vita principia dedit? quæ
spiritum seu animam insuffavit? qui impertivit vim
rationis, irascentem, concupiscentem, memoriam,
quibus cuncta attingit, discurrevit, sbernit, amplectitur,
& conservat? quis hominem compegit, natura stupo-
rem, mortalem & immortalem, vinculum celestium
& terrestrium? qui animam nunquam decidit quam
cum corpore evanescat, lapsus attamen sui iacturam
perpetua successione reparat. Non haec certe sunt igna-
re naturæ virtus & effectus, sed opificis Dei sapientissimi.

Cassiodorus lib. de anima, Theodoretus Sermi-
3. & 4. de providentia, & Patres alii quamplures,
mira de anima & corpore humano edidissent,
quæ brevitas caula piaz eritenda duximus. V-
no aut altero tantum testimonio ex Laetantio E-
miano contentu etim, qui libro de opificio Dei pre-
clarè & erudi è generum prius de universo ho-
mine, speciatim postea de singulis membris disserit.
Capite itaque 8. libri de opificio Dei, de forma
homini, & membrorum omnium habundine, &
peculia iterum aribus & oculis scribens, ita au-
tunc rationem totius hominis ostendit. Singulorum
membrorum, que in corpore opera sunt, utilitates &
habitus explicabo. Cum igitur sicutus est DEUS ex omnibus
animalibus solum hominem sacre cælestem, ce-
tera universa terrena, hunc ad celi contemplationem
rigidam erexit, bipedemq; constituit, scilicet ut eadem
spelletur, unde illi origo est; illa vero deprecepsit ad ter-
ram, ut quia nulla hic immortali aitatis expellatio est,
mo sibi
toto corpore in humanum projecta ventri pauloq; servi-
tient. Homini itaq; solum recta ratio, & sublimis at-
tensus, & virtus DEO patre communis ac proximus, ori-
ginem suam factoremq; testatur. Ejus propædæna
mens, quia non tantum animantum, que sunt in ter-
ra, sed etiam sui corporis est fortis dominatum, in
summo capite collocata tamquam in arcu sublimi,
speculator omnium & contumac. Hanc enim aulam DE-
VS non obductam porrectaque formavit, ut in multis a-
nimabilibus, sed orbis & globo similem, quod orbis rotun-
ditas per se ratione est & figura. Eo igitur mens &
ignis ille divinitus, antiquam celo regitur: cuius cum
sumnum sagittum naturali ueste texisset, priorem
partem, que dicuntur facies, necessarius membrorum
ministeriu & instruxit pariter & ornavit.

Ac primus oculorum orbes concavæ fo-
ramibus conclusit, a quo forati frontem
nominalam Varro existimat; & eos
neque

Ineffabilis divine providentia ac sancta plenaria virtus misericordie in visus & auditus organis resplendet.

neq; minus neg; amplius, quam duos esse voluit, quod ad speciem nullus est perfectior numerus quam duorum > sicut & aures duas, quarum duplicitas incredibile est quantum pulchritudinem praeferat, quod tunc pars urrag, similitudine ornata est, tum venientes altrius voces facilius colligantur. Nam & forma ipsam etiam in modum ficta, quod earum foramina voluit esse nuda & inobsecta, quod & minus decorum & minus atque suisset; quoniam simplicius cavernarum angustius praeferuare vox posset & stargi, nisi perceptam per auras finis & reperire, usq; retinet auctor foramina ipsa conveberit, illis similis va sculus, quibus impositis solent angustiora & via compleri. Eas igitur aures quibus est inditum nomen a vocibus haurientis; unde Virgilinus:

vocemq; his auribus haui.
Aut quia voce ipsa Graeci d'vn vocant ab auditu per immutationem littere, aures velut aedes sunt nominatae, noluit DEVS artificem libellus informare, ne pulchritudinem demeret pendula & flaccidae, neq; dari ac solidis osib; ne ad usum habiles essent, immobiles ac rigentes: sed quod esset horum medium excoquavit, ut eas cartilago mollior alligaret, & haberet aptam & flexibilem firmatatem. In his audiendi tantum officium constitutum est, sicut in oculis videndi: quoniam precipue inexplicabilis est, ac mira subtilitas, quia eorum orbes gemmarum similitudinem praeseferunt, ab ea parte qua videndum fuit, memorans perlucentibus sexit, ut imagines rerum contraria positarum, tanta in speculo resurgent, ad sensum intimi penetrarentur.

Per eas igitur membranas sensus ille qui dicatur mens, ea quo sunt foras transpicit; ne forte existimes, aut imaginum incusione nos certere (ut Philosophi dixerunt) quoniam videnti officium in eo debet esse quod videt, non in eo quod videtur; aut intentione aetatis cum aie aut effusione radiorum quoniam sit ita esset, tardius quam oculis advertimus videremus, donec intentus aer cum aie aut effusione radie ad id quod videndum est, pervenirent. Cum autem videamus eodem momento temporis, plerumq; vero aliud agentes, nihilominus tamen universa que contra sunt postea intueantur, veri & mentis est, mente esse qua per oculos ea quia sunt opposita transpiciunt, quasi persenebras, lucente vitro aut speculari lapide obductas. Et idcirco mens & voluntas ex oculis sapientia diagnosticatur.

Quod quidem ut refelleret Lucretius, in scriptissimo eius est argumento. Si enim mens, inquit, per oculos videret, erat & effosus oculus magis rideret; quoniam evulsa cum postibus fore plus inferunt luminis, quam si fuerint obductae. Nimirum ipsi, vel potius Epicuro qui eum docuit, effosi oculi erant, ne viderent, effosus orbis & ruptas oculorum fibras, & fluentem per venas sanguinem, & crescentes ex vulneribus carnes, & obductas ad ultimum cicatrices nihil posse locum admittere, nisi forte auribus similes oculos nasci volebant, ut non tam oculus quam foraminibus cerneremus; quo nihil ad speciem sedis, ad visum inutilius fieri potest. Quantulum enim videre possemus, si mens ab intima penetrabilis capitis per exiguae cavernarum rimulas attenderet? ut si quis vellet transpicere per circuitum, non plus profecto cerneret, quam cicut & ipsius capaciter comprehendat. Itaque ad videndum membris potius in orbem conglobatis opus fuit, ut visus in latum propagaretur, & quia in primori facie adhaerent, ut libere possent omnia contueri.

Ergo ineffabilis divine providentiae virtus fecit duos simillimos orbem, eosq; ita devinxit, ut non in totum converri, sed moveri tamen ac flecti cum modo possent. Orbem autem ipsos humoris puri ac liquitatis plenos esse voluit, in quorum media parte scintille lumen conlucere tenerentur, quas pupillae nuncupamus, in quibus puris ac subtilibus cernendi sensus ac ratio continetur. Per eos igitur orbem seipsum mens intendit

ut videat, miraque ratione in unum miscetur & conjugitur amborum lumen virgia.

Idem Auctor de exterioribus membris hominis eorumque usu tractans cap. 10. sic ait. Sed non ad DEI opera revertantur. Ut igitur oculi membrinae essent ab injuria, eos clitorum regnumque oculum, in oculis dictos esse, Varroni placet. Nam & ipsa palpebre, quibus mobilis est inesse, & palpatio valorem tribuit, pilis in ordine stratis vallate, septem oculis decentissimum prebeat. Quorum motus assidua incomprehensibili celeritati concurrens, & videnti tenorem non impedit, & reficit obtutum. Acies enim, id est, membrana illa perlucens, quam siccari & obsecrare non oportet, nisi humoris assiduo tercure uitiat, obsolecat. Quid ipsa superciliorum fastigia pilis brevibus adornata? nomine quasi aggeribus & mactum oculi, non superne inuidat, & speciem simul prafat. Ex quorum confusio nasus exorietur, & veluti equali porrectus jugo, ut ambo aciem finalis & discernit & munit.

In inferiori quoque generum non indecent tumor, in similitudinem collum lentem exurgens, ab omni parte oculis efficit turiores, provisumq; est ab Artifice humo, ut si quis forte vehementer iugum existirerit, evanescere repellatur. Naso vero pars superior, nasa, ad medium, solidata formata est, inferior autem cartagine adheret molli, ita ut ad usum digitorum possit interficere tractabilis. In hoc autem, quoniam simpliciter. Tria vero tria sunt officia constituta: unum ducendi gemitus, unum alterum capendi odorem, tertium ut per eum cunctas vernalis purgamenta cerebri defluant: quasi ipse DEVSI tam mirabilis quam divina ratione molitus est, ut tamen bratus ipse nasi oris speciem non deformaret; quod erat planè futurum, si unum ac simplex formam patret. At id velut pariter per medium accidit inter sepsit atque dividit, secundumq; ipsa duplicitate palliditatem.

Ex quo intelligitur, quoniam duali numerum & simpliciter compage solidatus, ad rerum rite a posse. Non enim corpus unum, tamen tamen ex simplicibus membris consistere non poterat, nra ut essent partes vel dextra & sinistra. Itaque pedes duos, & item manus, non tantum ad utilitatem aliquam collusus, vel gradiente vel faciendo valent, sed & habent decorumq; mirabilem conferunt: sic & in capite, quod divitioris operis quasi culmen est, & auditivis duas aures, & visus in duas aies, & odoratio in duas nares à summo Artifice divisa est: quia cerebrum, in quo sentiendis ratio est, quoniamvisit unum, tamen in duas partes membrana interveniente discretum est. Haec tenus Lactanius.

C A P V T VI.

Quae sint potissimum consideranda in qualibet creatura, ut facilius ad Creatorem ascendamus.

SED ut facilius in hoc Universo, & qualibet eis creatura ubi etiam contemplationem materiam adinvenire possumus, oportet ut modum aliquem ad superna ascendiendi ex creaturam inspectio ne praecribamus. Ut autem ab hac Universi machine incipiamus, in illa generatum accepta, septem creaturarum conditiones in primis hinc considerandae, quas D. Bonavent. in Itinerario mensu in Deum cap. 1. p. 1. p. 1. p. 1. p. 1. p. 1. p. 1. licet aliqua superius à nobis adducta sint, non tamen verebitur nonnulla hic repeterem. Hic itaq; inquit S. Doctor: Ex his ergo visibilibus consurgat ad considerandum DEI potentiam, sapientiam, bonitatem. Ille

Septem
in crea
turam
ideam
dantur
potest
eadem

Tria
tum
juxta
Bene
creat
sunt c
fidea
da.

in unum misceretur & conseruari posset.
coribus membrinis horis
cap. 10. sic ut Salmo
V. igitur scilicet membra
in tegumentis eis calceatis
non placet. Nam & q[ui] est
est, & pulchritudo
antibus & aliata sponte
concurrit. Quare non solum
concurrent, & videlicet
est, quam facilius
ore adhuc terrena posse
percipiorum sapientia
quod ageretur & una
ne medietate & genere
spiritu natus exire, &
ut amplexus aenam p[ro]ficiat.

non indeces tamq[ue]
exsurgent, & exco
fam, & ab archipela
or non existat, no
t[em] pars sapientia, n[on]
inferior autem tam
sum dignitatem p[ro]p[ri]etatis
quam sapientia, &
cum ducatur per
territorium per cuius la
lant: quasi q[ui] est
ratione nascitur, &
em non deformatur
autem complexione
medium latitudine
duplicitate p[ro]ficiat.

anda inquid
Creatorum

& qualibet ei
cliostrum inveni
nudum aliquem
rum inspectio
ac Universitatis
accepta, se
cundum hanc
Itinerario ne
verit, ex quo
la fin, non
erit hic haec in
us confusa al
lum, bonitatis
illa.

Hec autem consideratio dilatatur secundum septemfor
men conditionem creaturarum, que est divina poten
tia, sapientia, & bonitas testimonium separiforme; si
consideretur cunctarum rerum origo, magnitudo, mul
titudo, pulchritudo, plenitudo, operatio & ordo.

Septem
in crea
turis con
sideran
daad*Dei*
potentia,
sapientia
ac boni
tatem
melius
percep
tiendam.

Origo namque rerum secundum creationem, distin
ctionem & ornatum, quantum ad opera sex dieram,
divinam predicit potentiam cuncta de nihilo produ
centem, sapientiam cuncta lucide distinguenter, &
bonitatem cuncta largiter adornantem.

Magnitudo autem rerum secundum mollem longitudi
nem, & latitudinem, profunditatem, secundum excellentiam
vitatis longe latet, & profundus se extendet, sicut pat
ter in diffusione lucis; secundum efficaciam operationis
intime, continuo, & diffuse, sicut pater in opera
tionis ignis, manifeste indicat immensitatem potentie
& bonitatis trini DEI, quin creatura per potentiam,
praesentiam & essentiam, incircumscripsit existit.

Multitudo vero rerum secundum diversitatem ge
neralem, speciem & individualem, in substance, in
forma seu figura, & efficacia ultra omnem humana
estimationem, manifeste trini praedicatorum conditio
num in DEO immensitatem insinuat & ostendit.

Pulchritudo autem rerum secundum varietatem
hominum, figuram & colorum, in corporibus simpli
cibus, & mixtis, & etiam complexioribus, sicut in cor
poribus calestibus & mineralibus, sicut lapidis &
metallici, plantis & animalibus, tria predicta evi
denter proclamat.

Plenitudo autem rerum, secundum quod materia
est plena formis, secundum rationes feminales: forma
est plena virtute, secundum actionem potentiam; virtus
est plena effectibus, secundum efficientiam, id ipsum
manifeste declarat.

Operatio multiplex, secundum quod est naturalis,
secundum quod est artificialis, secundum quod est mo
ralis, sicut multiplicissima varietas ostendit immen
sitatem illius virritatis artis, & bonitatis, que quidem
est omnia causa esse di, ratio intelligendi, & modo vivendi.

Ordo autem secundum rationem durationis, sicut
influenta, scilicet per prius & posterius, super
iure & inferius, nobilium & ignobilium, in libro crea
turae insinuat, manifeste primo principi primatorem,
quantum ad infinitatem potentie. Ordo vero divina
rum legum, praeceptorum & judiciorum, in libro Scri
pturae immensitatem sapientiae. Hec D. Bonaventura.

Has vero septem conditiones, seu circumstan
tias creaturarum si diligenter, DEI fructu gratia, in
spiciamus, ita animum in contemplationem abi
piunt, ut in admiratione immense cujusdam ma
gnitudinis, multitudinis, bonitatis, pulchritudinis
operationis, & ordinis ad DEUM opt. max. assur
gendo, quasi deficit, & postea ad se reversus,
quidquid extra DEUM conficit, quasi vanum &
inane despiciat: contemplanti enim Creatorem,
angusta videtur omnis creatura.

D. Bernardus Serm. 3. Pentec. in qualibet crea
tura, cuius minima, tria docuit esse consideranda:
primum, quod creatura sunt, in quo DEI poten
tia; secundum, quomodo facta sunt, & in hoc DEI
sapientia; tertium, ad quem finem factae sunt, in quo
eius bonitas & benignitas splendet. Tria, inquit

Tria po
tissimum
juxta S.
in crea
turis
sunt con
sideran
da.

Bernardus, in hoc magno opere cogitare debemus; yi
tissimum delicer, quid sit, quomodo sit, ad quid sit constitutum. &
in esse quidem rerum, inestimabilis potentia commen
dat, quid tam multa, tam magna, tam multipliciter,
tam magnificè sunt creata. Sane, in modo ipso sapientia
singularis eluet, quid hec quide sursum, hec vero de
orsum, hec in medio ordinatis, sunt locata. Sive ver
ad quid factum sit mediteris, occurrit tam utilis ben
ignitas, tam benigna utilitas, que etiam ingratissimos
quosq[ue] multitudine & magnitudine beneficiorum pos
sunt.

Thom. à Iesu Oper. Tom. II.

sunt obrueri: potentissime sequidem ex nihilo omnia,
sapientissime pulchra, benignissime utilia sunt creat
a.

Vrunt autem & saepe novimus ab initio, & adhuc
multos videmus esse in filiis hominum, qui in bonis in
terioribus sensibilis mundi huius tota sensuitate de
presi, totos se dederunt his, quae facta sunt; quoniam modo
vel ad quid facta sunt negligentes. Quid ictos nisi car
nales dicamus? Pacifissimos esse jam non arbitror, & le
gitimus tamen nonnullos quandoq[ue] saepe, qui modum &
ordinem investigarent factorum, adeo ut plerique non
modo utiliter atque rerum perquirere dissimilaverint,
sed & ipsos magnanimiter perseverint, cibo parvissimo
vulnissimè contenti. Ipsi quidem sepe Phiblos, phos vo
can, sed a nobis curiosi & vani rectius appellantur.
Vtrisque igitur successerunt viri prudentiores utrisq[ue],
qui nimis & qua facta sunt, & quoniam facta sunt
transientes, incenderunt aciem mentis, ut ad quid
facta sunt videntur: nec latuit eos, quoniam omnia om
nia a propero ipsum operatus est DEVS, omnia pro
pter suos; aliter tamè proper se, alter proper suos. In
eo quippe quod dicitur, Omnia proper se, praveniens omnia
commindatur origine; in eo autem quod dicitur, Omnia proper
proper suos, magis exprimit fructus sequens. Omnia se, & com
mendat proper sonerijum, gratuita videlicet bonitate; non pro
omnia a proper electis suis, pro eorum felicitate utriusque
pter Ele
te; ut illa quidem efficiens causas sit, hac finis. Hi sunt
etos opere
spirituales viri, sic uentur hoc mundo tamquam non
tautus sit?
uentus, sed in simplicitate cordis sui quarantes DEVM,
ne illud quidem magnopere vespigantes, quoniam modo
mundialis haec machina volveretur. Primi voluntate,
secunda vanitate, tertia veritate completi. Hec Ber
nardus dicit.

Demum, qui ad divinae majestatis contemplationem ascende
re cupit, cum ea quæ invisibilia sunt, per ea quæ facta sunt visibilia quoquo modo
conspiciantur (conscendendum est velut ad Salo
monis thronum); sed gradus, quos Ascanius Bri
xianus in *Glossa magna mystica* a prope finem 2. Tomi
lausissime explicavit. Nos vero breviter consilen
tia, ad breviorum suministrum eos redi cemus; ad tex
inquo rerum creaturarum genera, quorum alte
rum altero nobilior est, secundum quod magis ad
ipsam DEI majestatem accedit.

Primo gradu ascendimus ab his quæ non sunt, mu
sicive à materia prima, (quam Philosophi appellant
seminarium omnium formarum) ad primum ge
nus eorum, quæ sunt, hoc est, ad elementa simili
cia, que ex quatuor primariis qualitatibus compo
sita dicuntur; ignis caliditate, aer humiditate,
aqua frigiditate, terra seccitate præpollere. Illa sunt
matrices cunctorum à natura genitorum. Et quā
quam terra infinita sit, quis mirificare ejus pre
stantiam celebrare valeat? Aspice, quæ sunt, terram
in media mundi sede fixam, quæ floribus, quæ
herbis, quæ arboribus sunt induita, quæ fontibus
& liquoribus sit irrigata, quæ animantium species
gigant, quæ metallorum & gemmarum genera in
suo utero concipiunt. Deinceps contemplate rorū
fontes, fluminum domos, terrarum lac, id est maria,
omnem terræ superficiem irrigantia. Intuere
autem modò serenitate promicantem, modò nu
bibus obscuratam, ut nunc fulgura jacat, modò
coruscationes exhalat, modò tonitrua evomat,
imbres deniq[ue] & nives & grandines donet. Suspi
ce de hinc ignem quām sit lucidus, efficax, levis;
quanta sit ejus agilitas, claritas, & calor. Tandem
aspice celum illud præstantissimum ab omni mu
tatione alienum: qui non admittetur quām sit illa
sphæralis machina pulchra, multiiformis & uni
formis, cuius natura incorruptibilis, efficiens luci
da, corpus pellucidum; cuius motus in spatiis
certus, in ordine inviolabilis, in cursu perpetuus;

cojus lux vitalis, radius influens, & fulgor indecens. Hec mirifica & stupenda sunt: Sapientia & terna monumenta. Quid deinde pulchritus celo, cum luna, stellarum, foliis, tulgoribus velut qui bulda floribus coronatur? ut eum paradisum putet, depictum vivis spirantium rotarum monilibus.

Gradus secundus. Sed ad secundum gradum transuenies, immutram rerum inanimatarum aciem offendimus ex quatuor elementorum mixtione coalescentium, Quis siquidem non demiretur, in terra visceribus metallorum, sulphureorum, ac lapidum concepti genera? Quis ad miras eorum proprietates non obstupescat? quis auri, argenti, aëris, marmorum nitorem, præstantiam & utilitatem sine mirifico animi gaudio explicet?

Tertius gradus. Tertium gradum sibi vindicant ea, que vegetativa possent anima, ut sunt herbarum, arborum & germinum varia genera. Quis enim multiplicem radicum, stipitum, florum, fructuum & seminum varietatem recenteat? quis illorum natus, doles, & proprietates sermones attingere valeat? Asperatu certe jucundissimum est, intueri qualiter terrena hiberno tempore squalida gelo, ad solis venti obtutum penitus exergatur, & vitali roris asperzione irroretur, quomodo subiecti viridi amictu induatur, ac fructus uberrimos producat.

Quartus. Quartum throni gradum occupant ea, que sensu praedita sunt: haec autem sunt innumeræ piscium, avium, animaliumque species, aquas, terram & æternum undeque repletum. Quis autem formas piscium diversas, quis mores, quis in natas ipsius proprietates, quis modos procreandi, quis pascendi artes umquam attinet? Quod si ab aquis in æternum asturgamus, & avium naturas contemplemur, in ipsis innumera genera reperiemus: aliae enim sunt fistipennes, aliae cutipennes, membranipelles aliae, vagipennes aliae; aliae carnibus, aliae tructibus, aliae aliæ vescuntur; aliae mites, aliae feræ; aliae canunt, aliae non. Et quis denique multiplicem illarum structuram, membrorum ordinem, sensuum instrumenta, affectiones, vires, mores, naturæq; æquæ contemplabitur, cum exiguum omnium formican profundè pensantem in stuporem ferri humanam mentem videamus? Rursum si ad terram descendamus, tot sunt animalium genera, tot species, ut explicari nequeant.

Quintus. Residet in quinto gradu homo, supra sensum rationem adjiciens; et quæ celestium ac terrestrium vinculum, cum anima expeditius vita, cum plantis vegetari, cum amantibus sensuiva, cum Angelis intellectiva virtute. Hujus si corpus, si animam contempleris, nihil ipso excellentius, nihil divinus repeteris. Corpus enim si species, videbis qua virtute, qua arte cor vita fons vivificet, stomachus concoqueret, hepatis sanguinem fundat, pulmo expiret, tuberculus sanguis per venas quasi per rivulos effusus, spiritus vitales alat; nervi omnia obligent, ossa quasi columnæ omnia ferant, caro conseruat, pellis contingat; crines, unguis ornent, sensus externa capiant. Corpus certe adeo est insigne, ut ab illo sapientissimo DEO platiatum, quasi statua in mundi theatro Regis imaginè praferens, cuncta in stuporem & terrorem adducat. Quod si animam contempleris, quomodo non obitu peccas, si ejus vires, potentias, facultates investiges? & quanam vi memoria præterita recollar, in celle & us illa ultra, voluntas regna nulli subdat; qua serie ingenio investigeret, iudicio discernat, ratione discurrat, mente contempletur, memoria servet, voluntate capax sit boni; & quod appetit amore, prosecutum spe sustineat, arbitrio elegat, imagineque DEI insignita celestia affectet.

Et hæc pauca sufficiant ex his que de hominibus possunt, finisque quasi per transennam dicta.

Supremum tandem gradum DEO propinquus sum minimè allegato prædicta est. Quis igitur illam suscipiens non demiretur: cum Angelus secundum Damascenum sit substantia intellectualis, semper mobilis, sua potestatis, arbitrioque libero, corporis experit, DEI ministra, immortalitate infigit. Mirum igitur non est, si eas quas possunt gratias dependentes creature omnes una cum hominibus clamant, Ipse fecit nos, & non ipsi nos: ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.

C A P V T VII.

Mundum propter hominem fuisse conditum, caputissimum de causa, ut ex visibilibus ad invisibilis ascendumus.

SED & aliud in verba alia præstantissimum beneficium extat, quod scilicet mundum hunc universam immensa sua liberalitate & bonitate propter hominem fabricaverit DEUS, ut effectu regia domus, & ut eundem regereret, eisque potiret imperio & oblectamento. Effigie ut egregie probat Laetanius lib. 7. cap. 4 mandans propter hominem conditus, obi sic sit: Nihil est me propter opinor, quod sit propter seipsum factum; sed quodquid omnino sit, ad usum aliquem fieri necesse est. Quia est enim, vel tam inceptus, vel tam ortus, ut ageret cur facere aliquid frustrâ, ex quo nullam utilitatem, nullum commodum paret? Qui domum adficat, non id adficat ut tantummodo domo sit, sed ut in eam possit habitari. Qui navem fabricat, non id est in suum operatum, ut tantum navem appareat, sed ut in ea navigetur, id est, qui vas aliquid instituit aut format, non propter id facit ut tantum seipsum videatur, sed ut vas illud effectum capiat aliquid necessarium. Similiter certa quecumque sunt, non utique in supervacuum, sed ad alios utiles laborantur. Mandus igitur à DEO mundus factus est, non utiq; propter ipsum mundum; neq; non ut in eo homines a labore soli, aut lumine, aut aspiratione venturi, cuius aut humore imbrum, aut almonia frugum, cuiususcum se careat, indigeret.

Sed ne illud quidem dici potest, quod DEI propter seipsum fecerit mundum: quoniam posset esse sine mundo, sicut sicut ante eum & in omnibus que in eo sunt, queque generantur, DEI si pote non utitur. Apparet ergo animantium causa mandu[m] esse constructione, quoniam ies rebus quibus conflat, animantes fruuntur que ut vivere, ut confiteare possint, omnia his necessaria: et poribus certu[m] subministrantur. Rursum certe anima: res hominis causa esse facta, ex eo etiam est, quod huius ministrantur, & tutela eius arque usque data sunt, sicut quoniam in terra sunt sive aquæ, sive non sentire mundi rationem sicut homo.

Et infra: Magna igitur, & recta, & admodum cœvis, & ratio, & potestas hominis, propter quem mundus ipsum & universa quæcumque sunt, DEI fecit; certumque illi honoris habuit, ut eum præficeret universus, quoniam solus poterat opera DEI mirari. Optimè igitur Aeneas nosfer de providentia summi DEI differens in eo Libro, quem scriptis ad me: Atque ideo inquit, merito quis arbitretur, proximum sibi locum divinam providentiam dedisse ei, qui posset intelligere ordinationem suam. Nam sol iste est: qui eum videt ita ut intelligat quia sol est, & quantum gratis afferat ceteris institutus. Hoc cœlum est: qui id sufficit! Terra hac: qui eam colit? Hoc pelagus: quis in eum navigat? Hic est ignis: qui eo utitur? Inflatus ergo summus DEI non propter se, quia nihil indigeret, sed propter hominem, qui his congerenter uteretur. Hoc Laetanius,

Aug. 111.

Angeli
& hominum
cur con-
dit?

Quomo-
do pro-
per ho-
minis bo-
num om-
nium om-
nia fida?

Adver-
tendum:

Mira De-
erga ho-
mibus ac
eiusmibi
tas & cu-
hil pro-
merent
mundi
cencia.

Angelus
& homō
eū con-
dit?

Augustinus Opuscul. De Deo diligendo sic inquit: Fatus ergo Angelus, sive homo propter DEVM dicitur esse, non quia DEVS creator & summus beatus alterutrus indigeret officio, quia bonorum nostrorum non erit; sed ut serviret ei, & fruere iureo, cui servire regnare est. In hoc proficit serviens, non ille cui servitur. Et siue factus est homo propter DEVM, sic factus est mundus propter hominem, ut ei serviret. Postius est ergo homo, ut ei serviret, & ut ipse serviret, ut acciperet utrumque, & refueret rotum ad bonum hominis, & quod accepit obsequium, & quod impedit. Ita enim voluit DEVS sibi ab homine serviri, ut ex servitute non DEVS sed homo jucaretur, & voluit, ut mundus serviret homini, ut exinde similiiter jucaretur homo. Totum igitur bonum hominis erat, & quod factum est propter ipsum, & propter quod factus est ipseppe. Omnia enim, ait apostolus, I. Cor. 3, nostra sunt; minis boni superiora scilicet, equalia, & inferiora. Superiora quin omnia nostra sunt ad perfruendum, ut Deus Trinitatis facta Aquaria nostra sunt ad convenientiam, scilicet Angelis: quia etsi modo sunt superiores nobis, in futuro erunt aequales. Et inferiora nostra sunt, que ad usum nobis sunt; sicut res dominorum dicuntur esse famularum, non privatione a domino, sed quia sunt ad usum eorum. Hac Augustinus.

Præterea mundus est hominis domus, cuius pavimentum terra, floribus, arboribus, aliisque virgulis veluti gemmis decorata; cuius pilicinæ, maria, flumina, lacus; cuius columnæ, montes; cuius caveæ, valles; cuius tegmen, celum; cuius lumina sive fenestræ, sol, luna, stelle, unde Gregorius Nazianz, in orbem Dominicus dixit: Nihil verò mirum, si homo novissimus pralatus est, manu DEI & imagine condecoratus: oportebat enim tamquam Regi prius Regiam constitutre, & ita deum Regem omnibus familiatum introducere. Conditus est etiam orbis, ut ejus imperium à DEO homini concederetur, & ipsi mundo, testante Sacra pagina, velut Rex præderet. Conditus denique, ut delectaret & voluptate ex nobilitate sua operatione perciperet, qua est contemplatio, qua ex visibilium ad invisibilium consenseret, DEVM creatorum suum intelligeret, intelligendo amaret, amando posideret, & possidente fruere: tantus enim ac tam mirabilibus litteris exaratus liber ad studium hominum intellectu præditorum, ex immensitate largitus at divina collatura fuit. Haec enim Gregorius.

Mira Dei erga homines ad eo ingratos & nichil promerentes munificencia. & admirabiliter per quem mundus DEVIS fecit; ratiocinari. Opinari. quia famulus DEI est; Arquitectus; Arquitectus; famulus suis locis potuisse intelligi; est; quia cum ratione quantum patitur; quia id sufficit; quia in eo natus; sit ergo summa; sed propter hec Lactantius. Aug. lib.

Cælum non interrupta latione in tui gratiam volvit, altra lucem munificè effundunt, ignis calorem non cohibet, aë salutares imbre exsudat, nec umquam fatigatus sonos, odores, specieque rerum profere definit. Maria, Iacob & Iuliana continuo tibi ad divitas comparandas presentiunt, & innumeris piscium genera tibi producent. Tetra quoq; uberrimos fætus nomine effundit herbas, arbores, & animantia sponte iterat; & perfossa, variis tibi lapides & metallæ suppeditat. Cum etiam dumsum Opificis iusti & exemplo que sua sunt liberalissime largiuntur, solus homo manus comprimit, & non modò que sua sunt non imparit, sed aliena rapit, nec ullum grati animi testimonium Largitoris suo rependit, qui pulcherrimam & ampliam hanc orbis machinam uberrimo munere, non peritus, sed sperte est elagitus haec illa.

CAP V T VIII.

Quæ cautela sit adhibenda in creaturarum

Contemplatione.

QVONIAM creatura DEI ob hominis cul-
lam pedibus insipientium factæ sunt, caueta ma-
xima opus est, ne cipientes rerum spiritualem ve-
nationem ingredi, intra creaturarum retra incau-
ti capiamur, & dum ad sublimem ire contendimus,
depræsumur ad ima. Quare in tantum visibilium rerum
copia, inter tot spectaculorum genera, ut rectè scribit
Richard. l. 2. c. 1. videat quisque quod eligat: caveat ne
illud ante mentis oculos reducat, unde cordu sibi mali-
ditiam polluat. Debet ergo à considerationis sua reſte-
der voluntas, irritamenta anovere, qui cupit de in-
terne incorruptionis perpetuate gaudere. Quidquid
avaritiam stimulat, quidquid gula, an irritat, quidquid
luxuriam inflammat, ab illa recordacionum sciarum
frequenter secerat. Ille sane mundanæ & quae in man-
do sunt utiliter in contemplationem adducit, qui per
mundanorum respectum ad mundanorum despectum
venit. Hunc huiusmodi contemplationis fructum ma-
gnus ille mundanum contemplator quæsivit & inven-
nit, scripturnque reliquit: Vanitas vanitatum, dixit Ecclæsiast., vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Ille
vanitatis contemplationem non in vanum assumit, qui
ex eo quod in ino respicit, in laude Creatoris affert,
qui eum in omnibus operibus suis mirabilem, laudabilem,
mirabilem reperit. Domine Dominus noster, quam
admirabile est nomen tuum in universa terra: ecce
mirabilem. A solis ortu usq; ad occasum laudabile
nomen Domini: ecce laudabilem. Iustus Dominus
in omnibus viis suis, & laetus in omnibus operi-
bus suis: ecce amabilem. Ligna ergo rigida, ligna ro-
busta, ligna durabilia, qualibet considerationes sunt,
qua mœni vigorem reparant, que ad constantiam ro-
borant, que in perseverantia confirmant.

Sanctus quoque Augustinus lib. de Virg. Relig.
c. 29. docet vitandam esse in contemplatione crea-
turarum vanam curiositatem, dum inquit: Ne in
consideratione creaturarum vana & peritura curiosi-
tas exerceatur, sed ex his gradus ad immortalia &
semper manentia facilius est. Ideo adiungit Pro-
pheta: Expandi manus meas ad te.

Multæ sunt rationes & modi quibus ex creatu-
ris ad Creatorem ascendere possumus; sed ille est
aliis præferendus, quo usus est sanctus Augustinus
lib. 11. Confess. c. 4. DEUM alloquens: Tu Domine,
inquit, fecisti eis, qui pulchri sunt enim: qui
boni sunt; bona sunt enim: quies sunt enim. Nec ita pulchri
sunt, nec ita bona sunt, nec ita sunt, sicut tu Conditor
eius, cui coparata, nec pulchra, nec bona sunt. Scimus
huc, gratias tibi: & scientia nostra scientia tua com-
parata, ignorantia est. Hec Augustinus.

116 DE CONTEMPLATIONE DIVINA
PRIMÆ HIERARCHIÆ
GRADVS SECUNDVS.

CAPUT IX.

*Secundus gradus Contemplationis prima hie-
rarchie, sub Scriptura sacra velamine pro-
fundos ac mysticos sensus speculatur.*

SOLET præterea Spiritus sanctus medio intel-
lectus dono contemplationem membribus leis in-
nuare, & locis locis radios iam copiosè illis infon-
dere, ut sub Scriptura sacra velamine veritates ab-
scindas penetrare, & sub littera corrice subli-
mes cœlestes, q̄ theories soleant percepere; q̄q̄
enim animi & puræ Scripturarum contemplationem
incumbentes, tot ac tam multiplices profundolq̄s
sensus venantur, quoi sunt ferè verba in novo &
vetere Testamento, omnesque illos ad divinitatis
fomentum referunt.

Fertur, Rector Rogerium, Ordinis sancti Francisci,
de templo divisi: Scio hominem, qui centies in
Matutinis horis, & forte in quolibet Versu, ad altissi-
mam divinorum secretorum intelligentiam sursum suit
tractus, quoniam ipse tractus illi totis viribus resisteret.
Mens igit contemplans, dum ruminat Scripturas,
veluti per quemdam radium aero, cui Crea-
toris multipliciter & mirabiliter eruditur dicitur.
Vnde pulcherr. Dionysius l. de div. n. Indivisibilis
autem est silentio venerabilis ad illuc nos in factu
eloquiti spiritus exercetur, & ab ipsis illuminatur.

Scriptura sacra quasi Epistola DEI, at
S. Gregorius docet ibid. 4. Epistola 4. ad homines
misericordia, in qua de se credendâ & cœplanda scribit,
facienda ad suum cultum & ad felicitatem aeternam
homines asequendam demonstrat. Est veluti magnum spe-
culum, in quo ipse cum suis operibus intuenda &
comtemplanda interioribus animæ oculis obser-
vatur. Fons est in medio Paradisi Scriptura, quatuor
que illa flumina afflentia, quatuor sunt sensus, qui
totam animam regionem veluti ex eum Paradisum
sponsa: irrigant ac fuscundant. Curtus est Elysium; quoniam
sapientia nostra est in contemplatione divino a-
mone flagrans q̄ sit in caro igneo ad ecclasticum in
celum rapitur. Vinum est sponsus, quod bibit cum
lacte suo, adeo ut in contemplatione sacerdotum, &
Manna ; reddatur, non sine lacte iucundus. Manna par-
& quare? ter est Scriptura sacra, quod descendens de celo,
omne delectamentum & omnis sapientia suavitatis
conducit: nam in sensu Scripturae contemplatione
mens fructus spirituales ac sapidos percipit.

Plurima Ac demum saluberrimæ Scripturarum contem-
plationes animam vegetant, mentem exhilarant,
communione intellectum illustrant, memoriam cœlestibus co-
da, ejus gratianibus secundant, fidem nuruiunt, spem e-
contemnunt, Charitatem accendent, ac omnes virtutes
platino a- in animam introducent. Sed quia multa sacramenta
nimæ Scripturarum Expositores de utilitate, jucundi-
tate, de quæ eos auctore, fine & materia tradide-
runt, prætermis iis, de Scripturis sacris id tam unum
quod ad materiam contemplationis attinet potest,
ad breviter petram habimus. Illud tamen in primis
adverte, quod ad indagandas Scripturarum con-
templationes multum profundit humilitas, patien-
tia, abstinenzia, iustitia diligens mortificatio, &
continua ad DEUM oratio, ac præcipue cor pu-
rum ac mundum possidere. Sicut enim vasa, quib⁹ vinum
infunditur, mundanda sunt, ne fordes illæ vinum in-
ficiant, ejusq; suavitatem imminuant & perturbent;

ita mundandum est in primis incor, ita ut in illo neq; odor, neq; sapori, neque color peccati superfit, ut
præclarè Ambrosius dixit i. 4. Hexaem. c. 1. Qui

vindemiam colligit, rasa prius quibus vina in fundi-
tur mundare consuevit, ne fordes aliquæ vini gravatum
decoloreret: quid enim prodest ponere vitem ordine, fe-
dere quotannis, aut aratus sulcos duocere, putare, sub-
rigere, subiungere ulna, & quadam connubio capulare,
si tanto labore vina que sit in vase coaceferant? sic
An brosus.

Nec mundare tantum opotest cordis vasa, sed
& fervore desiderii dilatare, teste Chrysostomo in
Genesim Hom. 3. Merito thesauro cuiuspiam conseruit
divinarum Scripturarum letitiam: nam fuit ex aliis quibus
qui vel parvum fructum capere valeret, multas subtra-
bat divinitas, & in sacra Scriptura, etiam in brevi
dictione variarum sententiarum vim, & indicibilis di-
vitias invenire licet. Et non solum thesauro summis
sunt Divina eloquia, sed soni quoque largi percuti-
bus, scaturientes fluentiæ, id quod recipi beri omni
dicimus: nam ut Proemium liber Genesim in episcope
explano hoc dictum, In principio fecit DEUS ca-
lum & terram, totam horam insumpsimus, & neq; si
totum comprehendere valimus. Magna enim efflu-
jus thesauri abundantia, & larga soni inveniuntur
realia ubertas.

Nec minoris, dilecte si nobis hoc accidat: etiamq; ante nos fuere, pro viribus suis aqua inde baferant,
& similiter qui post nos futuri sunt, scemantur, abutant,
neque sic totum evacuare poterunt, sed magis intermix-
augescunt flumina & increbant: hec etiam scripturam
fluminum natura est, ut hoc magis scaturiant, &
accrescat spiritu alis gratia, quod quia magis inde barre
studeret. Propter hoc Christus dicit Joan. 7. Si quis la-
tit, veniat ad me & bibat. Quis credit in me, facit
dixit Scriptura, flumina de ventre eis fluunt, & per-
venti. Quibus horum fluminum dasperatorem & la-
girat, at nobis indicat. Quoniam igitur spiritualia na-
tura natura talis est, age, afferatq; omnes multitudi-
nem nostram vasam, ut impliet illi domum redamus. Nisi
quando videret gratia spiritus servens desiderium, &
vigilem mementum, tunc & gratiam suam optulerant
liberalius largitur. Hancenius Chrysostomus.

De puritate candore, quo mens Scripturas lat-
cas adire vel contemplari debet, præclarus alius
exposuit D. Basilius in Hexaem. Hom. 1. Quis
apparatus adornat am convenient effaniam, ut ar-
verum auscultatione occursum am. Nempe libermann,
& per purgationem ab impura omni carni affectione, mi-
nime caligantem temporaria istius vita curia, sed pro-
ptam & alacrem ad tolerantiam laborum singulis dis-
quirendis attentam, quia undeque circumficiat,
contempletur curia & explorat, sic ande neto quaque
conceptione nihil Deo indigna assidueget menti. Hac
Basilius, quasi dicat, Si DEO dignas contempla-
tiones parere cupis, studeas à carni affectionibus
expurgari, vita curis non officari; sed ponis
promptius & alacris ex omni patre expiatorum effi-
ciari. Vixit enim hoc loco D. Basilius non incongrue
vita Metaphora; nam mens ea contemplando efficit, quæ oculis in perspiciendo. Quem
admodum enim oculus recipit, ut videat, species
visibilis (ut Philosophi docent) ita mens species
intelligibiles. Quare sicut oculis duo solent posse. Lega-
simus nō nocere, primum organi prava dispositio, non
cum inquinam alio quam naturali humor affectum, non
deinde de nebula seu pulvere intersectio, menie pa-
riter in Scriptura DEUM contemplantem dico Dei, &
impedit, intus carnis affectus, ille celebratumque loquac-
studium, extra vero vitæ curia, & sollicitudines infi-
xanæ: illa enim impuram, & caligantem animam pro-
faciunt. Expurganda igitur ante contemplationem fuit ille
est mens à carni oblectamentis, ac à vita curia, ergo à
dissolvenda quibus expurgata ac denudata, quib⁹ fuisse
aquila quæ acutissimo visu pollet, profundissima libet.

intellig-
tiam. &
Traditio
nem per-
petua con-
mune ar-
te special-
rum. 1.
ibid. 1-2.
C. 3. 30.
franci-
i Jea-
Marti-

Scriptu-
ra faceta
fluvia
et, de fe-
de Dei
proce-
dens.

queque & alissima prospiciet, atque divina & intellige-
celestia contemplabitur. Quare Cassianus lib. 5.
Infr. c. 4. recte monuit, Monachos ad Scriptu-
rum notitiam pertinere cupientes non tam de-
bet labores suos, & ad Commentariorum lib. os,
vius com-
mentar. quam omnem mentis industriam & cordis inten-
tionem erga purgationem carnalium vitiorum
impendere; quibus, inquit, expulis, confessum
cordis oculi, sublato passionum velamine, sacra-
diss. 1. 2. menit Scripturarum incipient contemplati.
O 3. noit. Sed neque hoc præterendum erit, quomodo
Francisci Scriptura divina contemplacioni deserviant:
a Jela-
Mania. quod sanè sit, dum aliquando humana infirmita-
ti condescendunt. Res enim invisibilis per rerum
visibilium formas describunt, & eorum memoriam
per quarundam concupiscibilium rerum speciem
& pulchritudinem mentibus nostis imprimit. Nunc enim terram lacte & melle manantem pro-
mittunt; nunc flores, nunc odores nominant;
nunc per canus hominum, aut per concentus a-
vium celestium gaudiorum harmoniam desig-
nant. In Apocal. si præterea invenies celesti le-
rulealem ornatum per aurum, & argentum, aliaf.
que preciosas gemmas descriptum.

Habent igitur haec contemplatio, quæ sub Scri-
pta sacra puma velamine profunda Dei didicunt inueni, co-
flavus
piosam (an) materiam, & silvam non modicam,
est, de se-
quam brevissime ac eruditissime S. Bonaventura
de Dei in principio primi Tomi opus. explicans illum lo-
proce-
dens. cum Apoc. 2. Ostendit mihi Dominus fluvium aque
vive, splendidum tanguam crystallum, procedentem
de sede DEI & Aget, &c. comp. ether. dicit, dum ita
scribit: Verisimile ergo fluvius sacra Scriptura dicitur
procedere de sede DEI. Vnde Rabanus sup. lib. Num. 18.
Hoc, inquit, sola est que vocatur lex DEI. Que enim
sumptuosa illam opera sunt humanae adiumenta-
num. Sic ergo describitur origo Scriptura sub Meta-
phorarum eminentissimarum, propter altitudinem
dignitatis, cuius est in atriibutis altitudo; propter au-
toritatem inviolabilem, ex qua modo commen-
datur efficiens. Secundum transformatum Scriptura sacra
materia sub Metaphora rerum afflentissimarum,
propter pitem, udnem bonitatem; & enim ejus inexhausti-
bilis plenitudo propter profunditatem imperforata-
bility, unde & fluvius aquæ viva dicitur. Ostendit
mihi Dominus. H. 1. &c. Licit autem abyssalis
profunditas Scripturarum nobis inserviat, ut in eis quot-
die proficerem, si eas solas ab invenire etate vel pueri-
tia, usque ad decrepitam senectutem, maximo otio,
meliori ingenio conarer addiscere; non quid ad ea que
necessaria sunt, tanta in eis pervenientur difficultate;
sed cum quisque Fide tenetur, sine qua pietate, non
vivitur; et multa, tam multiplicibus mysteriis
umbrae opacata, intelligenda proficiuntibus re-
stant, tantum, in eis lucet altitudo scientia, ut anno-
fissimus, acutissimus, fragrantissimus cupiditate discen-
di hoc congruat, quod eisdem Scriptura loco habetur,
(Eccl. 18.) Cum consummaverit homo, tunc
incipiat.

Iste autem ille fluvius voluptuosissimus, propter flo-
res suavissimam delectationem; luminosissimus
propter odores limpidissimarum speculationum; igni-
tissimus, propter fervores ardentissimarum inflammatio-
nem; impetuosisimus, propter vigores sublimissi-
marum elevationum. Et hinc est quod in Scriptura dic-
tur fluvius volupatus, fluvius certitatis, fluvius char-
itatis seu ignis, & fluvius rapidus. Et contra fluvius
mnndana scientia est fluvius torridus, exsicans flumi-
nagriarum; fluvius turbidus, obscurans splendores
intellectuum; fluvius rapidus, temefaciens amores effe-
ctuum; fluvius turgidus, temefaciens expressiones af-
ficiunt.

Quam mulcere & quam dulces suavitates
hic fluvios efficiat, docet Cassiodorus lib. de sacra
Script. inflit. sic inquens: Intuimini, sodales ege-
gij, quam mirabilis sit, quam dulcis sapor divinarum
Scripturarum, desiderium ad celestia semper erigens,
satias sine fine, esurias glorioſa bonorum. Quid
enim in illa litteris suavitatis partier, & utilitatis non
inveniunt, si intendunt in eas purissimo lumine veri-
tatis? Modo siquidem claritatem DEI & proximi-

monet, modò ut facili peritura contemnas insinuat,
modò ut illam patriam recorderis, in qua es perpetuo
mansur insundit, patientiam predicit, spem tribuit,
humilitatem proficiam laudat, superbiam emperauit,
nosam accusat; modò elemosynas creberimē fieri
persuadet. Quot sunt ibi verba, tot premia. Haec Cal-
siodorus.

Hic est ille fluvius, qui (Genes. 2.) egredieba-
Dividi-
tur de loco voluntatis ad irrigandum Paradisum, hic
& fidelis anima, & militans Ecclesia. Qui in fluvius in
dedividitur in quatuor capita, rivos historiarum, 4. carna-
anagogiarum, allegoriarum & tropologiarum. & quoniam
Rivi historiarum retrahunt animam à terrestri-
bus: rivi anagogiarum refovent animam in cæ-
stibus: rivi allegoriarum dirigunt animam in cre-
dendis seu credibiliibus: rivi tropologiarum or-
dinant animam in agendis seu agilibus, ita ut ve-
rissime dictum sit per Ecclesiasticum cap. 39. Be-
nedictio illius, scilicet sacra Scriptura, qui flui-
vius inundans. Haec est mensa æternarum epulas
rum. Vbi si queras, quis cibus? Panis habens in
se omne delectamentum, & omnis sapientia suavi-
tatem: Sap. 16. Si queras quis potus? Inebria-
buntur ab ubertate domus tuæ, & torrente volu-
ptatis tuæ potabis eos: Psalmo 39. Hic est hor-
tus plantationis divinae. Rigabo hortum planta-
tionum meum, & inebriabo prati mei fructum:
Eccl. 24. Propter quod Dionysius scribens ad Ti-
tum dicit: Scriptura sacra alimentum perfidium est
eorum, qui aluntur, indigentiam adimplens, infirmum
curans, restoscere faciens & renovans bonum, asse-
cendum donans, a tristitia liberans, & letitiam largiens.

Est etiam fluvius sanctarum Scripturarum tam lu-
minosus & fulgidus, ut contentivus sit clarissimorum
speculationum. Quod admirans Augustinus De civi-
tati lib. 22. Quam certa, dicit ipse, & quam specio-
sa omnium rerum scientia, ubi DEI sapientia de ipso
suo fonte portatur. In Scriptura enim vir sapiens
(Job. 28) profunda fluviorum perscrutatur, & ab-
scindit productum propter profunditatem imperforata-
bility, unde & fluvius aquæ viva dicitur. Ostendit
mihi Dominus. H. 1. &c. Licit autem abyssalis
profunditas Scripturarum nobis inserviat, ut in eis quot-
die proficerem, si eas solas ab invenire etate vel pueri-
tia, usque ad decrepitam senectutem, maximo otio,
meliori ingenio conarer addiscere; non quid ad ea que
necessaria sunt, tanta in eis pervenientur difficultate;
sed cum quisque Fide tenetur, sine qua pietate, non
vivitur; et multa, tam multiplicibus mysteriis
umbrae opacata, intelligenda proficiuntibus re-
stant, tantum, in eis lucet altitudo scientia, ut anno-
fissimus, acutissimus, fragrantissimus cupiditate discen-
di hoc congruat, quod eisdem Scriptura loco habetur,
(Eccl. 18.) Cum consummaverit homo, tunc
incipiat.

Iste est enim fons parvus, qui crevit influvium, &
in lucem solemq; convergens est, & in aquas plurimas
redundavit: Esther 10. Vnde Gregorius super Eze-
chielem ait: Sacra eloqua visione maris simillima
narrantur, qui in eis sunt magna volumina senten-
tiarum, & cumuli sensuum: Nisi enim eam similem
mari Prophet a cerneret, non diceret, Repleta est terra
scientia Domini, sicut aquæ mari operientes. &
Augustinus lib. 3. De doctrina Christi. cap. 4. Quanto
minor est auri argenti copia, quam de Aegypto popu-
lus ille abstulit, comparatione divitiarum, quas posset a
in Ierusalem consecutus est, que maximè in Rego Sal-
omon (3. Reg. 10.) ostenduntur; tanta sit
cuncta scientia collecta de libris Gentilium, si divi-
narum Scripturarum scientie compararetur.

Est etiam fluvius sacrarum Scripturarum igniti-
fissimus fluvius, propter fervores ardentissimarum in-
flam-

flammationum. Unde & dicitur fluvius charitatis. Hunc fluvium rident Daniel cap. 7. egredi a facie Domini, cum dicebat: Fluvius igneus, rapidus, & egreditur a facie ejus. id est, antiqui dierum. Huius fluvii fons est amor divinus; quia finis precepti est charitas, dicit Apostolus: 1. Timoth. 1. unde Augustinus lib. de doctrina Christiana cap. 4. Non praecepisti, inquit, Scriptura, nisi charitatem, non culpam, nisi cupiditatem. Ad istum charitatis paradisum nos excitat Damascenus lib. 4. sic inquit: Pulsamus in paradiſo Scripturarum, qui odoriferus est, dulcissimus & speciosissimus; qui intellectuum volucrum canticibus amoenissimus circumsonat aures nostras; qui tangit cor nostrum, & contristatum consolatur, sicut columba deargentata (Pl. 67.) cuius posterior a pallore aurum.

Est etiam fluvius impetuofissimus, propter vigores sublimissimarum elevationum. De quo fluvio dicit Job. 22. Euvios laberunt fundamenta imperiorum. & Psal. 45. Fluminis impetus, &c. & Cant. 4. Fons horrorum, puerus aquatum viventium, quæ fluant impetu de Libano. Hucusque D. Bonaventura.

PRIMÆ HIERARCHIÆ GRADVS TERTIVS.

C A P V T X.

Tertius gradus prima hierarchia versatur circa Contemplationem Sapientia incarnatae.

Sac. scripturæ finis Christi.

CUM Christus Dominus sit totus Scripturæ finis, postquam diximus de ascensione mentis in DEUM per contemplationem Scripturarum, recto ordine sequitur, ut qualiter sub velamine Veritatis in carnate ad altissimas Divinitatis theorias debeamus confundere, explicemus. Velamina autem Veritatis in carnate sunt omnes infirmitates & effectus, quos pro nobis Verbum in natura humana assumptum, ut passibilitas, fames, siti, &c. quæ omnia intellectus donum facit penetrare usque ad investigationem nudæ & purissimæ veritatis. Doceat hoc ipsum veritas incarnata, dum inquit Ioh. 16. Cum venerit ille Spiritus veritati, docebit vos omnem veritatem. quia docebit nos Christum, in quo sunt omnes thesauri sapientiae & scientiae DEI absconditi.

Via secunda & brevissima ad tabernaculum divinitatis contemplationem per venienti quæ sit?

Hec est via plana, lecura, & brevissima pervenienti ad altissimam Divinitatis contemplationem, de qua rectè scribit Richardus lib. 1. de preparatione animæ à cap. 76. ubi ad montem contemplationis, ac ad subiunges theorias non ascendit nisi per Christum, docet h's verbis Mira, inquit, iucunditas in hoc monte sine labore morari posse, Per te atque ante, quia tanta & tam insolita suavitate alectus excludat: Bonum est nos hic esse. O felicem, qui potut in hunc montem ascendere! o quam magnum! o quam rarum! Domine quis habitat in tabernaculo tuo, aut quis regnabit in monte sancto tuo? Psalm. 14.

Et infra addu: Emittite lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Vidēsne quod non nisi veritas in hunc montem deducit, & adducit? Sed quid est veritas? Quid tu dicis Doctor bone, Doctor Christe? Quid est veritas? Ego tū, inquit, via, veritas, & vita. Sequatur ergo veritatem, qui vult ascendere in montem. Sequere Christum, qui-

cumz, cupis ascendere in montem ipsum. Docente erga gelista didicimus, quia assumptus IESUS discipulos suos, Petrum videlicet, Iacobum, & Ioannem, & auxiliis suis in montem excelsum seorsum. Ducunt ergo discipuli IESU sursum & seorsum, ut possint apprehendere montem ipsum excelsum. Via ardua, via secreta & multa incognita, quæ ducit ad montem ipsum sagittaria. Illi soli, ut arbitror, sine errore currunt, illi soli sine impedimento perveniunt, qui Christum sequuntur, qui à veritate ducuntur. Quisquis ad alia properat, certus est si fit percedit Veritas; nam sine ipsa frustra laboras. Hac illa. Vnde brevissime Leo Papa Ser. 1. de natali Domini: In Assumptione, inquit, natura nostra nobis factus est gradus, quo ad ipsum possumus ascendere.

Hos autem gradus ascendentis per humanitatem Christi ad eum Divinitatem, praeclare exponit S. Bonaventura in Prologo Itinerarii mentis in Deum, ubi tractans de Seraphim alacra molar Crucifixu, qui in monte Alverne apparuit B. Francisco, ita scripsit: Per senas alat illas recte in eligi possum sec illuminacionum suspensiones, quibus anima quasi quibusdam gradibus & itineribus disponitur ut transcat ad pacem, per ecclasticos excessus sapientie Christiane. Via autem non est nisi per ardenterissimum amorem Crucifixi, qui adest Paulum ad terrum celorum rapit & transformavit in Christum, ut diceret, Gal. 2. Christo confixus sum cruci; vivo ego, iam non ego, vivi amem in me Christus. Quicquid adeo mente in Franciscum ab Petru sorbit, quid mens in carne patitur, dum factus sum laicus Passionis signata in corpore suo ante mortem per hunc deportavit. Effigies igitur sex alarum Seraphim illuminarum insinuat sex illuminationes scilicet, que aerationis turris incipiunt, & perducunt usq; ad Deum, ad quæ nemo genere intrat recte, nisi per Crucifixum. Nā qui non interdilectus per ostium in ovile, sed acedit aliunde, ille fit est tu. & latro. Si quis vero per ostium introierit, ingredietur & egredietur, & pacua inveniet. Propterea quod dicit Iohannes in Apoc. 4. 22. Beati qui lavant vestimenta sua in Sanguine Agni, ut si porcellat cor in ligno vita, & per portas ingrediantur civitatem, quasi diceret, quod per contemplationem ingredi non potest Jerusalenum supernam, nisi per Sanguinem Agni intret tamquam per portam. Non enim dispositus a liquido modo ad contemplationem divinas, que ad mentales ducunt excessus, nisi cum Daniele c. 9 sit vir desideriorum. Desideria autem in nobis inflammantia dupliciter, scilicet per clamorem orationis, que rugore facit a gemina cordis; & per fulgorem speculationis, quæ mens ad radios lucis directissime & intensissime se convertit. Igitur ad geminum orationis per Christum crucifixum (per cuius Sanguinem purgantur a peccatis) virtutum primum quidem Lectorem invito, ne forte credat, quod sibi sufficiat lectio sine undione, speculatio sine devotione, investigatio sine admiratione, circumspetio sine exultatione, industria sine pietate, scientia sine charitate, intelligentia sine humilitate, pudicum absq; divina gratia. Speculatio absq; sapientia divinitus inspirata. Haec tenus Bonaventura.

In Christo igitur Salvatore nostro omnes Dei perfectiones mirè resplendent: in primis divine bonitatis altitudo, quæ seipsum nobis liberalissime communica vit, ac tantâ pro nostro amore mala perculit ac sustinuit. Resplendet etiam divina potentia, cum per Crucis infirmitatem de immensis victoriis reportavit, ac parvo ligno genus humanum, quasi alter Noë in arca, in extrematis portum transveit. Præterea, quantum est ius iustitia refulget, ex eo conflat, quod ab hominibus, quos tam ardenter amat, plenam & rigorosam satisfactionem, effuso proprio Sanguine Unigeniti sui, Redemptoris nostri JESU

JESU Christi, exegit. Et ut alia prætermitram, in Christo domino divina & infinita emicat sapientia, qui tanta ac tam ineffabilia media, & inter ea præcipue unionem hypostaticam pro humani generis salute excogitarit. Ac denum, nullum est Dei attributum, nullave perfectio, quæ in Christo domino perfectius ac sublimius quam in omnibus rebus creatis simul acceptus non consipiciatur. Quare meritis de scipo loannis 14. dicit: Ego sum via, veritas, & vita. Dicitur autem Christus via: ut enim via est, per quam à termino uno ad alterum fit transitus, ita per Christum amittitatem ad Divinitatem cognitionem sublevamur: Ephes. 2. Per ipsum habemus accessum ad Patrem, unde præclarus Augustinus lib. 11. de civit. cap. 2. Homini, inquit, efficer ad DEVUM per DEVUM & hominem, qui est Christus. D. Baillius vero lib. de spiritu sancto cap. 8. Non solum per viam intelligentiam ad opera iustitia, ad que Christi vita ducitur, sed etiam illuminationem scientia, ducentem ad legatum projectum semper ad interior a festinantes, & ad ea quæ restant nosmetipso extendeentes, donec perveniamus ad beatum finem, qui est DEI cognitio. Hæc Baillius.

CAPUT II.

Materia Contemplationis IESV Christi
Saluatoris nostri & amplissima & u-

tilissima.

ILLE igitur qui quærit spiritualibus deliciis abundare, debet iuxta vites sibi à domino collatas huic contemplationi insisteret, & Christo crucifixu fortiter adhæcere. Desiderat huius factu abscondito effodiendo: fodiat in alium exultans, sicut qui effodiunt thelaurum, gaudençie vehementer cum invenerint sepulchrum. Quæceter autem oportet: hanc thelaurum in profundo Divinitatis, qui à sapientia trahitur de occulto, ubi verè invenier autem margaritamque copiam; multiplicem in quaum scientiam, profundam sapientiam, miram cordis munitionem, ac plurima alia scitu dignissima de Divinitate cognoscet, que sub humanitatibz corticata. Hæc autem Christi utilissima contemplatio copioſissimam continet materiam. Nam modo Christi mysteria, ut incarnationis, Nativitatis, &c. modo ejus amarissimum passionem & crucem intrantes, ad Divinitatem cognitionem altissimum sublevantr; ac ingredientes ad illam, ac iterum ad humanitatem egressentes, tam in ingressu quam in regressu palcea uberrima inueniemus. Sunt innumeræ aliae contemplationum Christi species, quas putare mentes intellectus dono illustrate, suavissime uno intuitu conspicunt.

Omnia vero, quæ ad Christi domini contemplationem spectare possent, S. Bonaventura ad septem capita in lib. de parvo bono, particula 3. recovavit: Nunc, inquit, breviter tangamus, qualiter contemplatio ad veram sapientiam pervenitur. Per contemplationem namq; transit mens nostra ad supernam Ierusalem, ad cuius instar Ecclesia est formata, secundum illud Exodi 25. Inspice, & fac secundum exemplar quod tibi monstruvam est in monte: Et infra: Gradus autem perveniendi ad splendorem veritatis, ad quem perveniunt imitatione Christi, sunt septem; scilicet affectus orationis, affectus compunctionis, affectus admirationis, affectus assimilationis, amplexus Crucis, & intus reverentia. In quibus hoc ordine progrediendum est.

Septem affectus   Primo considera, quæ est qui patitur, & ei subdere per rationis assensum, ut credas firmissime, ip-

sum veraciter esse Dei filium, omnium rerum principium, Salvatorem hominum, & retributorem meritorum omnium.

Secundo considera, qualis est qui patitur, & ei in illa configurare per compassionis affectionem, scilicet ut ei considerari tamquam innocentissimo, misericordissimo, nobilissimo, & amabilissimo.

Tertio considera, quantus est qui patitur, & ad ipsum egredere per admirations aspectum, & attendere quod ipse est immensus potestate, speciositate, felicitate & eternitate. Ignor admirare immensam potestatem annulari, speciositatem decolorari, felicitatem tormentari, eternitatem mori.

Quarto considera, quæ de causa patitur, & ipsam obliuiscere per devotionis excessum: quia patitur scilicet pro tua redempzione, illuminatione, sanctificatione, & glorificatione.

Quinto considera, quæ de forma patitur, & ipsum induere per assimilationis amictum. Passus etsi enim sit verus agnus, liberissime respectu proximi, seruirissime respectu sui, obedientissime respectu Patri, & prudentissime respectu adversarij. Stude igitur ad habendum habitum secundum effigiem imitationis Christi, scilicet benignitatem, humilitatem, severitatem, & perspicaciam.

Sexto considera, quæ astant que patitur, & Crucem amplectere per passionis desiderium, ut sicut Christus passus est vincula, ut impotens omnipotenter; convicia, ut viles bonitas; ludibria, ut stulta sapientia; & supplicia, ut iniqua iustitia: sic & tu considera passionem Crucis, hoc est passionem plenam iniuriam in rebus, conuictum in verbis, ludibria in signis, & suppliciis in tormentis.

Septimo considera, quid ex hoc consequitur quod patitur, & veritatem radii intuere per contemplationis oculum: quoniam ex hoc quod Agnus passus est, semper stigmata libri apertæ san: Liber iste est universitas rerum notitiae, in qua sepe erant clausa homini, quæ quidem sunt per passionis Christi effectuationem referata: scilicet DEVIS admirabilis, spiritus intelligibilis, mundus sensibilis, paradisus adhibitus, reatus culpabilis.

Primo enim, DEVIS admirabilis manifestatus est nobis per Crucem esse summa & inscrutabilis sapientia, summa & irreprobenbilis iustitia, summa & inenarrabilis misericordia: summa enim sua sapientia decepit diabolum, summa sua iustitia quæ fuit redemptio pretium, summa sua misericordia pro nobis tradidit Filium suum. Quæ si diligenter considereretur, Deum nobis clarissime manifestant.

Secundo, spiritus intelligibilis nobis manifestatus est per Crucem secundum differentiam triplicem, scilicet quanto sit benignitas, quantum ad Angelos; quanto sit dignitas, quantum ad homines; & quanto sit crudelitas, quantum ad demones; Nam Angeli permisérunt crucifigi Dominum suum, DEI Filius crucifixus est propter genus humanum, & hoc ad crudeliter suggestionem demonum.

Tertio, Mundus sensibilis nobis manifestatus est per Crucem, quoniam est locus cœlorum plenus, in quo regnat cætitas, quoniam in lucem veram & summam non cognovit, regnat sterilitas, quoniam IESU MChristum tanquam infelixus dñe pessus, & regnat impietas, quoniam DEVUM & Dominum suum & amicum innocentem damnavit & interfecit.

Quarto, Paradisis desiderabilis nobis manifestatus est per Crucem, in quo est astigium totius gloria, spectaculum omnis latitudo, & promixarum omnis opulentia. Vnde DEVIS propter illam habitationem nobis restituendam, factus est pro nobis homo, scilicet vultus miser, & pauper. In quo constituto ab ectionem induit, iustitia reatum subiit, opulentia egestatem suscepit.

Nam

Nam altissimus Imperator accepit servitutem abraham, ut sublimaremur in gloriam: iustissimus Iudeus subiit re strum paenitissimum, ut justificaremur a culpa: opulentissima Dominus subiit egestatem extre-
mam, ut locupletaremur in copia.

Quinto, Infernus horribilis nobis manifestatus est per Crucem, locus utiq; plenus omni egestate & penuria, vilitate & ignominia, & omni calamitate & miseria. Vnde si necesse fuit hac Christum pati propter peccati deletionem, multo certius oportet hac pati damnum propter iustam meritorum suorum retritionem.

Sexto, Manifestata est nobis per Crucem virtus laudabilis, quantum feliciter sit pretiosa, speciosa, & fructuosa. Verè pretiosa, quia potius voluit Christus vitam corporalem perdere, quam virtuti contrarie: verè speciosa, quia in ipsis contumelias relixerat: & verè fructuosa, quia unus actus perfecta virtutis, infernum spoliavit, cælum aperuit, & perdita restaravit.

Septimo, Manifestatus est nobis per Crucem reatus culpabilis, quantum sit detestabilis, cum ad sui remissionem indigat tam magno prelio, grandi piaculo, & tam difficili medicamento. Ecce igitur habes, quomodo in Crux omnia manifestantur, si bene ad hanc septem reducantur; omnia enim ad hanc septem reducuntur. Vnde ipsa Crux verè beatissima est clavis, portas, via, & splendor veritatis. Hæc Bonaventura,

CAPUT XII.

De suauissima Vulnerum Salvatorie con- templatione.

REQUIES turissima ac dulcissima simul in Vulneribus Christi ac ejus visceribus, p̄is patet contemplatoribus. De quibus sanctus Bernardus scribens Serm. 62. in Cantico, postquam de sublimiori Divinitatis contemplatione egerat, ad Vulnerum Christi contemplationem descendens ita inquit: Sic utne hoc quidem posibile sit, huic sanè proponet IESV M., & hunc crucifixum, ut & ipse absque suo labore habiteret in foraminibus petra, in quibus non laboravit. Nec verendum quid patiatur repulsam, qui & vocatur irret. Ingredere, inquit, in petram, abscondere in fossa humo a facie timoris Domini, & à gloria maiestatis ejus. Infirmus adiuc & inertis anima, (qui juxta quod in Evangelio quidam de semetipso confitetur, fodere non valet, mendicare erubescit,) fossa ostenditur humus ubi latet, donec convalescat & proficiat, ut possit & ipsa per se sibi cavare foramina in petra, per quæ iurat ad interiora Verbi, animi utique vigore & puritate. Hec ille.

Pleniū verò Hugo de S. Victore de anima lib. 4. cap. 10., hanc Vulnerum Christi contemplationem devotè describit dicens: Tuta & firmarequies est in firmis & peccatoribus in Vulneribus Salvatoris. Securus illuc habito; patienti mihi viscer a per Vulnera. Quidquid ex me mihi defessus, usq; iurpo mihi ex visceribus Domini mei; quoniam misericordia affluens, nec defens foramina per quæ effluant. Per foramina corporis patet mibi arcana coram, patet

magnum pietatis sacramentum, patent viscera misericordia Dei nostri, in quibus visitavit nos Omnes ex alto: Lucas. Vulnera Christi IESV plena sunt misericordia, plena pietatis, plena dulcedine & charitate. Foderunt manus ejus & pedes, & latu lante foraverunt: Psal. 21. Per haec rinas fecerunt mihi sustentare quoniam suavis est Dominus meus: quoniam revera suavis ac mira, & multa misericordia omnibus invocantibus eum in veritate, Psal. 33. omnibus inquirentibus, & maximè diligentibus.

Copiosa redemptio data est nobis in Vulneribus laetitia, Salvatoris nostri. Magna multitudine dulcedinis, byzantina gratia plenitudo, & perfectio virtutum. Cum me patitur ita quod aliquis turpis cogitatio, recurvo ad vulnera Christi, cu' ac invito me premat caro mea, resurgo recordacione universitatis mini mei. Cum diabolus parat infidias mihi, fugi nubes ad viscera Domini mei, & recedit a me. Si ideo dilecta libidinis moveat membra mea, recordatione Vulnera cui rum Filii Dei extinguitur. In omnibus adversitatibus non inventam efficax remedium, quoniam Vulnera ideo Christi. In illis dormio securus, & requiesco interdupliciter. Christus mortuus est pro nobis. Nihil tamquam illi, ad mortem, quod morte Christi nobis non solvatur. Tastas mea est in morte Domini mei: mors eius meritorum meum, refugium meum, salu, vita, & resurrectio mea.

Et paulo post: Non possum tertiari multitudine peccatorum, si mors Domini in mentem venerit; quoniam peccata mea illum vincere non possum. Clavis & lancea clamant mihi, quod vere recordatum sum Christo, si eum amavero. Longinus aperuit mihi latu Christi Lancea, & ego intravi, & ibi requiesco secundum. Qui timet, amerit quoniam perfecta charitatis mitit timorem, 1. Ioan. 4. Nullum tam patet & tam efficax contra ardorem libidinis medicamentum, quam mors Redemptoris mei. Extenda brachia sua in cruce, & expandit manus suas in cruce, paratus in amplexus peccatorum. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio. sic Hugo.

Sanctus Bonaventura Tomo 2. in Stimulo amoris cap. 3. breviter hujus contemplationis dulcedinem expressit dicens: Secundum est ut nitara, quantam portes, Christo compati pro te passo. Vbi nimis & semper ejus passionem, & mortem sibi crudelissimam & panosam, sed nobis necessariam & dulcissimam, debes in corde tuo assida meditatione pensare. Nisi enim sibi compatiendo noveritis nos compati, secundum nos poterimus jucundari. Si autem bene eam Passionem fueris meditatus, & multum intraveris latu ejus, certe pervenies ad cor ejus. O felix cor, quod dulcis cordis Christi dulciter colligatur! cuja lava sanguini capite ejus, & dextera amplexatur! Religere tunc regnos suis cum sponsa in cubiculo requiescit. Sed oblecta in vita, ò anima, mihi nora dulcedinem quam tu sentis, rabi quiesce, mibi delicias quibus cum sponsa tuo Christi Cœli affluui, non occultes. Sed ut bene video, me non audi, quia cor tuum absorpsum est nimio pro dulcore: ita tui interpreti existentiis in carcere es oblitus. Ceterum enim te sic amaretate nimia esse raptam, ut iam non sit tibi vox penitus negue sensus. Quicquid autem ad contemplationis quietem & dulcedinem nisi per Christi latratis osfium voluerit introire, sarem se reges & latronem. sic Bonaventura.

DE-

Specul
apilli-
m
Dec
conce
plani
elani
boni